

1873.

Herabul

u. u. u. u.

omnis me

u. u. u. u.

no neu

u. u. u. u.

et. Du

Heprofi

u. u. u. u.

Editio Colonica a Gronovio Catal. p. 129. n. 3 liber rarissimus
vocatur. Multo ergo rarior haec Editio aestimanda. Plura de
Haymone sive Haimone, Alcinii Discipulo, habet celeberrimus
J. A. Fabricius in Bibl. Latinae mediae et infimae aetatis Vol. III.
a. p. 543.

6

ENCHIRI

DION, DE CHRISTIA

narum rerum memoria, si

ue Epitome, historie Ecce

siastice, per Eusebiū de

scripte, authore Hay

mone, Episcopo

Halbersta

tensi.

Lector, quod hoc libello cum

primis utili, ac necessario

frueris, D. Ioanni Ale

xandro Brassicano

gratias ha

beto.

ERVEDITIS

SIMO AC INTEGERRIMO
Theologo, D. Gallo Millero,
Parocho Tubingensi, Do-
mino & amico suo opti-
mo, Ioan. Alexan.
Brassicanus S.

Q Vanto fuit improbius ali-
quot ueterum Scriptorū de
rebus Christianis silentium, aut
Christi omnino cōtumeliosa men-
tio, tãto magis cōueniet nos eius-
modi fidei nostræ synceriores mo-
nimenta cōseruare, quæ certe post
Euangelicā Philosophiā nusq̃ uel
purius, uel plenius etiā in literas
relata sunt, quā in Ecclesiastica hi-
storia per Eusebiū, ac alios primæ
notæ Scriptores digesta, ea uero
quum sit ob uariarum rerum tra-

ctatio

13989

PRÆFATIO.

Etationem prolixior, nō sine gra-
 tia, singulariq; fructu in Epito-
 men contracta est per Haymonē
 Episcopū Halberstatensem, uirū
 et uite sanctimonia et rei Theolo-
 gicæ cognitiōe supra seculi sui fœ-
 licitatem excellentem. Hanc tibi
 uir optime, ac amice charissime,
 veteris amicitiaē nostræ ergo no-
 minatim inscribimus, cū ut Hay-
 monis nouū, hoc est hætenus ne
 quāq; tibi uisum opus (cur enim
 nō opus dicā, qđ sexcētis illis nuga-
 toriis ætatis nostræ libellis ante fe-
 rendū sit) legas, qui nihil auide ut
 reliqua oīa scriptoris illius legis,
 tum ut me perpetuo tuū esse senti-
 as. Debēt autē et studiosi tibi oēs,
 sub cuius patrociniō hæc utilitas
 ad illos pmanarit. Vale. Viennæ.

ENCHIRI

DION, DE CHRISTIA

narum rerum memoria, si

ue Epitome historię Ecce

siaſtica, per Eusebiũ de

ſcriptę, authore Hay

mone, Episcopo

Halberſta

tenſi.

P R Æ F A T I O.

Vantum eruditio
nis, quantum di
uinarum & huma
narum rerum no
titię pie legētibz
ecclesiastica conferat historia, no
strę fuit experientię cognoscere,
qui sæpe eam ac studioſe legendo
nobis ipsis fecimus fidem. Vt em̃
eam breuiter commēdemus, rerũ
ab ini

PRÆFATIO.

ab initio gestarum edocet ueritate, pios primitiue ecclesiæ actus edisserit, uiro-
rum fortium gesta describit, marty-
rū sudat agones, cōfessorum merita attollit, Docto-
rum, qui et Patres uocantur, dicta
& scripta cōmemorat. Sed quoni-
am propter multiplicitem et im-
mensitatem uoluminis, fatigat in-
tellectum, onerat audiētiam, me-
moriā inuoluit, cogitauimus effi-
cere, si Dominus uoluerit, ut li-
ber ille immensus ad libellum re-
digatur. Manuale hoc igitur fieri
uoluimus, hac utilitate considera-
ta, ut cū Eusebiū legeris, faciū-
dum quidem eloquio, scēcundum eru-
ditione, sed propter Græcæ lin-
guæ copiositatem, de qua transla-
tus est, sermone multiplicem atq̃

P R Æ F A T I O .

prolixum , ideoq; a memoria facile recedentem, hunc te libeat uidere nostrumq; de eo excerptum inspiciere ad integritatem memoriæ reformandam . Ignosce beate Eusebi ignosce, neq; enim hoc ad tuam molior suggillationem. Parce quæso, & attende, illum enim sermonem replico, amice, non facio tibi iniuriam. Sicut ante nos ecclesiastici uiri fecerūt de libris eruditorum flosculos colligendo dilucidauerunt, prolixa breuiauerunt. Itaq; diuino operi tuo meum nō confero, sed te ipsum refero, te inspiciens, te adorans, quem pene penitus euestigio sequor, sed uia breuiore. Sit igitur liber ille tuus exemplar, hic exemplum, sit ille forma expressior, hic representatio

P R E F A T I O.

tio & imago, sit ille rerum notitia,
iste memoria. Nani quod ille du-
cit ad notitiam, ille reducit ad me-
moriā.

Liber primus de tempore
natiuitatis Christi secun-
dum carnem. CAP. I.

Hesus Christus
dominus ac sal-
uator noster se-
cunda mundi ætate,
in Bethleem Iu-
dæ oppido na-
scitur. Imperante apud Romanos
Augusto Cæsare, apud Iudeos ue-
ro regnante Herode alienigena, et
externi generis uiro. Hic autē He-
rodes sub quo natus est dominus
ad differentiam minoris, sub quo
passus est, maior Herodes fuisse

A iiii

EPITOME HISTORIÆ

intelligitur. Secundum Iosephum
ex parte patris Idumæus, secundū
Africanum uero filius cuiusdam
Antipatri, quondam ab Idumæis
latronibus capti, & eorum latro-
num uita et moribus instituti. De
quo natus hic Herodes, Iudæorū
regnum sic obtinuit.

Qualiter ad regnū uenerit. Ca. II.

Cum oppugnasset Pompei-
us Hierosolyma, accepisset &
Aristobulum Regem, & pontifi-
cem Iudæorum, cum liberis uin-
ctum Romam misisset, Hircano
fratre eius pontifice constituto, in
quem ultimus Iudæorum ponti-
ficatus deuenit, mox eodem Hir-
cano a Parthis capto, per Senatus
consultum præfatus Herodes Iu-
dææ Regnum, Augusto imperan-
te ade-

ECCLESIASTICÆ LIB. I.

te adeptus est, fauentibus forsitan aliquibus Iudeis. Nam pater huius Herodis prefato Hircano pontifici ualde familiaris extiterat.

De facinorosis actibus
Herodis. CAP. III.

ITaq; regnū adeptus Herodes, dele re uolens Iudeorū generositatem, spreta nobili & legitima generis successione, ignobilibus quibuscq; sacerdotia promittens, omnem ordinem confudit, & ad cumulum suæ nequitie sacram uestem, qua Summus Pōtifex utebatur, sub signaculo clausam abscondit, nec unquam Pontificibus in uita sua uti permisit. Hoc idē Archelaus filius eius fecit. Hunc & Romani post ipsos morem pontificalis iniuriæ tenuere.

EPITOME HISTORIÆ

De crudelitate Herodis in
infantes. CAP. III.

Christo igitur nato, et secundū
Matthæi euangelistæ testimo-
nium aduentantibus tribus Ma-
gis ad eū stella duce conturbatur,
incredibiliter ueritus, status sui et
regni periculū, inuestigato a Ma-
gis & manifestato ex Micheæ ora-
culis loco natiuitatis eius, interi-
mi iubet om̃es pueros a bimatu,
& infra secundū tempus a Magis
exquisitum, ut cum illis dominū
possit extinguere. Sed præmoni-
tus ab angelo Ioseph, puerū trans-
fert in Aegyptum.

Quomodo genealogiam Iu-
dæorum descendit CAP. V.

PER idem uero tempus summā
Herodes tenens potestatem,
cum

ECCLESIASTICÆ LIB. I.

cum ignobilis esset, inuidens generationi Iudæorum, libros generationis eorum qui descripti habebantur in archiuis templi secretioribus, cum quibusdam genealogiis alienigenarū, ut Achior ex Ammanitis, et Ruth ex Moabitis incēdi iubet. Quos aliqui studiosi uiri diuino munere recolligētes, partim quia iam habebant domi descriptos, partim quia prosapiæ sue ordinem memoriter tenebant ad nos usq; perduxerunt, inter q̄s fuerūt quidā heriles, uel domini ci apostolati, propter propinquitatem generis Christi, qui & generationem eius docuerūt, secundū quod Euageliōrū ueritas habet.

De Vindicta Dei in

co.

CAP. VI

EPITOME HISTORIÆ

Igitur pro sacrilegio quod in Saluatore, eiusq; coæuos commiserat, Herodem ultio diuina mox purget. Iosephus in xviij. antiquitatum lib. Incipit torqueri mirabili & miserabili dolore, interius & exterius aduritur incendio, nimietate gulæ & auiditate cibi distenditur, pubetenus inflatus, circa uerenda scatet uermibus. Idem in ij. li. Visum est autem medicis ut oleo calido fomētaretur, cunq; in ipso fomēto depositus esset, ita resolutus est omnibus membris, ut oculi etiā ipsi e suis sedibus soluerentur,

Defamosa nequitia, quā
in morte sua perpetrauit.

CAP. VII.

Ex hinc fertur iam desperās in facinus

ECCLESIASTICÆ LIB. I

facinus execrabile, nam accersitos ad se ex omni Iudæa nobiles, & in loco qui dicitur Hippodromus, reclusos, in hora mortis suæ interfici iubet, in hoc ipsum militibus preparatis & prætio conductis, ut sic saltem lugubres haberet exequias. Sciebat enim Iudæos de sua morte gauisuros.

Quod tres filios suos occidit. CAP. VIII.

Qui paulo antequam moreretur, post duos iam necatos filios, tertium filium iugulari præcepit, impius parricida, cum iam exitum uitæ adesse sensisset, malo accepto cultrum poposcit. Solebat enim sic per semetipsum purgatum pomum atq; incisum edere. Tunc circumspectans, ne quis esset, qui

EPITOME HISTORIÆ

eum prohiberet eleuauit dexterā
& in semetipsum uibrauit ictum.
Hic autem Herodis extitit finis.

De Archelao. CAP. IX.

Post hūc regnauit Archelaus
patre suo Herode, & Cæsare
Augusto adiudicātibz, cui post
decē annos propter insolentiam
deuolutos regnū diuiditur in Te-
trarchas Herodī iuniori fratri cū
Philippo, & cum Lisania.

De Herode filio Herodis. Ca. X.

Hic autem Herodes minor bre-
ui interiecto tēpore Ioannem
Baptistam capite punit, uirū ual-
de bonū, qui præcipiebat ludæis,
uirtuti operam dare, iustitiam in-
ter se custodire, & in Deum serua-
re pietatē, per baptisma in unum
cōuenire, tam ad abluēda peccata
q̃ad

ECCLESIASTICÆ LIB. I

Quæ castimoniam corporis & animæ seruandam.

Cur Ioannē punierit. Cap. XI.

Hunc in quā capite punit, pro eo quod obiurgabatur ab eo de Herodiade, quā abstulerat fratri suo Philippo, legitima uxore depulsa, & quia uerebat propter doctrinā eius, plurimos a suo regno discedere. Sola hac igitur suspitione Herodis et obiurgatione uinctus in castellū Macheronta Ioannes abducitur, ibique capite obrūcat.

De domino Iesu saluatore nostro

CAP. XII.

Per idem tempus Euangelicā late seminat prædicationē dominus Iesus, & duodecim ex omnibus elegit quos præferens sectato

EPITOME HISTORIÆ

ribus suis specialiter apostolos nominat. Post hos lxxij. elegit discipulos. Omne autē tempus prædicationis suæ peregit intra quadriennii temporis spacium, sub Anna & Caiapha pontificibus, ita ut Annæ pontificatus tempore incipiente, prædicare inceperit, et usq; ad initium Caiaphæ protenderit Iosephus. Nam ab Anna usq; ad Caiapham quatuor pōtiffices per ordinem fuerunt. Post Annam sedit Ismael, post Ismaelem Eleazar, post Eleazar Symon, post Symonē Iosephus, cui & Caiaphas nomen fuit. Testatur autem Hebræorum scriptor de domino Iesu Christo quis fuerit, de quo his verbis scripsit ita.

Testi

ECCLESIASTICÆ LIB. I.

Testimonium Iosephi de
Christo CAP. XIII.

Fuit itē hisdem temporibus
Ihelus uir sapiens, si tamen eū
uirum nominare fas est. Erat em̄
mirabilium operum effector, do-
ctorq; hominum eorum qui libē-
ter quę uera sunt, audiunt. Et mul-
tos quidem Iudeorum, multos eti-
am ex gentibus sibi adiūxit, Chri-
stus hic erat. Hunc accusatiōe pri-
morum gētis nostrę uirorū cum
Pilatus agendum in crucem decre-
uisset, non deseruerunt qui ab ini-
tio eum dilexerant. Apparuit em̄
tertia die uiuus secundum qđ diui-
nitus inspirati Prophetę uel hęc
uel alia inuicem miracula esse prę-
dixerant, sed & in hodiernum diē

B

EPITOME HISTORIÆ
Christianorū nomen perseuerat
& genus.

De Discipulis. Cap. XIII.

Apostolorum nomina ex Euā-
geliiis manifesta sunt. Lxx. ue-
ro nūscūq; scripta esse reperimus.
Dicitur tamen ex ipsis unus fuisse
Barnabas. Clemens uero in iij.
Dispositionū lib. Cephæ mentio-
nem facit, de quo Paulus dicit: Cū
autē uenisset Cephas Antiochiā,
ei restiti in faciem. Et dicit unum
esse ex lxx. cognomine Petri Apo-
stoli. Sed & Matthiā unum ex his
fuisse dicit, & qui cum ipso statu-
tus est ad sortem, de his etiam fu-
isse Tattheum, sed alios fuisse q̄
plures discipulos inuenies, si ob-
serues ea quæ Paulus indicat, di-
cens, Post resurrectionem quidē
Dominū

ECCLESIASTICÆ LIB. II

Dominum apparuisse Cephæ,
postea aliis undecim, & post hos
amplius quam quingentis fratri-
bus simul.

Haymo.

Cum his itaq; conuersatur do-
minus per omne tēpus assum-
ptæ mortalitatis, & instituit in fi-
de, & instruit scientia, donec per-
acto susceptæ dispensationis offi-
cio patitur, & resurgit, & ascendit
in coelum secundum Euangelio-
rum fidem.

Liber II. de electione Mat-
thæi apostoli, & ordinatiōe
septē Diaconorū. CAP. I.

Restat ut de his qui post Ascē-
sionem Domini proxime
consecuta sunt, dicamus. Mittunt
Apostoli sortem, & pro Iuda

IEPITOME HISTORIE
traditore eligunt Matthiam. Ordina-
nant etiam septem Diaconos, mi-
nisterii uiduarum gratia, e quibus
unus statim post ordinationem su-
am lapidatur. Propter quod &
nomine suo coronatur a domino,
scilicet *στέφανος* enim interpretatur corona.
De Iacobo primo Hieroso-
lymitano Episcopo. Ca. II.

Tunc deinde Iacobus frater do-
mini primus Hierosolymita-
nae ecclesie suscepit sedem, cum esset
uirtutum merito, & uitae insignis
priuilegio.

Clemens in libro di-
spositionum.

Nam licet Petrus, et Iacobus, et
Ioannes omnibus pene post
Ascensionem domini fuerint Pre-
lati, tamen non sibi uendicant glo-
riam

ECCLESIASTICÆ. LIB. II.

riam. sed Iacobum qui dicebatur
Iustus Episcopum statuunt. Huic
quippe Iacobo & Petro & Ioanni
dominus post resurrectionē om-
nem scientiā tradidit, & ipsi cæte-
ris Apostolis, qui Apostoli ipsis
lxxij. tradiderūt. Duos autē Iaco-
bos fuisse constat, unum fratrem
Ioannis, alterum hunc Iustum fra-
trem domini, qui frater Domini
dictus est, pro eo quod esset filius
Ioseph, qui Christi quasi pater ha-
bebatur.

Haymo de eadem materia
secundum quod reperit in
sententiis patrū. Cap. III.

Sciunt etiam qui diligenter ex-
plorauerūt, quia frater domini
fit dictus, tanquam cognatus sit.
Hic enim mos Hebræorū, cognā

EPITOME HISTORIAE

tos uel propinquos fratres dice-
 re uel appellare, frater igitur Do-
 mini sic dictus est, quia de Maria
 sorore matris Domini, & patre
 Alpheo genitus est. Vnde Iaco-
 bus Alphei appellatur. Sed quo-
 niam nunc se ingessit occasio, de
 duobus Iacobis, omnem quaestio-
 nem rescindamus, & altius gene-
 ris eorum repetamus originem.
 Maria mater Domini, & Maria
 mater Iacobi, fratris Domini, &
 Maria Iacobi fratris Ioannis euan-
 gelistae sorores fuerunt de diuersis
 patribus genitae, sed de eadem matre
 scilicet Anna. Quae Anna primo
 nupsit Ioachim, & de eo genuit
 Mariam matrem Domini. Mortuo Io-
 achim, nupsit Cleophae, & de eo
 habuit alteram Mariam, quae dicitur
 in Euan,

ECCLESIASTICÆ LIB. II.

in Euāgeliis Maria Cleophę. Porro Cleophas habebat fratrem Ioseph, cui filiastram suā beatā Mariam despōsavit. Suam uero filiā dedit Alpheo, de qua natus est Iacobus minor, qui & Iustus dicitur frater domini et Ioseph alius. Mortuo itaq; Cleopha, Anna tertio marito nupsit, scilicet Salome, & habuit de eo tertiam Mariam, de qua despōsata Zebedeo nati sunt Iacobus maior, & Ioannes euangelista. Sed iam ad historicæ narrationis ordinem reuertamur.

De Tattheo misso ad

Edissam Cap. III.

S Vb hoc itaq; tēpore Tattheus a domino mittitur ad Abgarū regē Edissenorū, qui eum ab egritu

B iiii

EPITOME HISTORIÆ

dine curat, ciuitatē absoluit ab errore. Haymo.

HVius rei prolixiorē in aliquo scripto repperi historiam, sed nescio, si apocrypha est, deus scit, Quæ quia de fidei pietate descendit, necessariū duxi eam huic operi inferere. Dicitur enim, quia de Salvatore nostro adhuc in carne degente cum de miraculis eius foelix ubiq; fama loqueretur, misit ad eum Abgarus Rex Edessenorū Epistolam, in qua magnis precibus rogabat eum, ut ueniret ad se et curaret eum a lepra. Dicit etiam quod ex multis annis cupierit eū uidere, et ideo monet ut ueniat ad se, & se expediat de odio Iudæorū & habitet secum, quia habet ciuitatem quæ sufficere potest utrisq;.

Domini

ECCLESIASTICÆ LIB. II.

Dominus autem rescribit ad eum propria manu Epistolam, in qua primum beatū illum asserit, pro eo quod credit in eum, quem non uidet. Secundo, dicit per semetipsum, nō modo posse uenire, quia in loco Hierosolymorum præceptum patris & obediētiam impleturus. Tertio, promittit ei salutē in hæc uerba: cum assumptus fuero, mittam tibi unum ex discipulis meis, qui te curabit ab infirmitate tua.

De facie Domini lineo panno impressa. CAP. V.

Dicitur enim, q̄ pro desyderio p̄fati Regis implendo aliqua tenus dominus faciem suam lineo panno impressit, & misit ad eum, ut qui in propria forma uideri nō

B ♣

EPITOME HISTORIÆ

poterat saltem per impressam imaginem uideretur. Tunc ergo Tatheus ille discipulus qui missus est ad Edissam prædictā, ibi dominicam deportare meruit imaginem, quæ per longa ibi tempora perdurauit, donec Constantinopolim cū cæteris reliquiis est asportata.

Sequitur dispersio Discipulorum domini. Cap. VI.

Lapidato itaq; Stephano protomartyre, discipuli omnes exceptis duodecim, disperguntur per uniuersam Iudæam & Samariam, & aliqui eorum usq; ad Phenicem, & Cyprum, & Antiochiam deueniunt. Ibi paucis prædicant Iudæis, nō audentes se credere Iudæis uel gentibus, Saulo
tunc

ECCLESIASTICÆ. LIB. II
tunc temporis uastante ecclesiam.

Actus Philippi Dia-
coni. CAP. VII.

Philippus unus ex septem Dia-
conibus descendit Samariam,
& habuit gratiam prædicandi, ita
quod Symonem Magum apud
Samaritanos tam celebrē sua præ-
dicatione consternit. Qui etiam
ab eo suscepit baptisma, sed in do-
lo. Sed & Candacem Præposi-
tum cuiusdam Regine Aethiopie
conuertit & baptizat.

Vocatio Pauli Apo-
stoli. CAP. VIII.

Per idem tēpus Paulus in Apo-
stolatū uocatur, coelesti ad-
se uoce delata.

EPITOME HISTORIÆ

Suggestio Pilati ad Ti-
berium. CAP. IX.

INterea cū de domino Iesu Chri-
sto circumquaq; fieret rumor,
Pilatus de mirabilibus eius & re-
surrectione, Tiberio principi re-
fert, et quod beatus a plurimis cre-
deretur. Mos quippe erat apud
Romanos, ut si quid noui provin-
tiis accidisset, Imperatori uel Sena-
tui nunciaretur.

Quomodo Tiberius de
Christo edoctus, com-
placatur.

Tiberius ergo monitus a Pila-
to, quæ compererat, refert ad
Senatum. Tertulianus.

Datum em̃ erat decretum, ne
quis Deus ab Imperatore cō-
secraretur, nisi a Senatu probare-
tur

ECCLESIASTICÆ LIB. II.

tur. Senatus autem spreuiffedicitur, quia sibi prius non fuerat delatum, sed authoritatē suam uulgi præuenerat opinio. Tiberius autem manet in sententia, comminatus periculū accusatorib. Christianorū. Quo per diuinam prouidentiam aduersus nostros dementer agente, mox breui tempore in omnē terram prædicatio diffunditur, conuertuntur innumerae multitudines, & per doctrinā Christi & uirtutum miracula ad Ecclesias cōgregantur. Cornelius in Cæsarea primus Petro ministrante conuertitur, in Antiochia q̄ plurimi de gentibus credunt. Vbi florentissima cōgregatur ecclesia per discipulos sub Stephano in prima persecutione disper-

EPITOME HISTORIÆ

Ios. In qua etiam erant Propheti
ordinis uiri, cum quibus Pau-
lus & Barnabas.

Quomodo in Antiochia
primo Christianum no-
men ex impositione ordi-
natum est CAP. XI.

Ibi primum Discipuli imposito
in fonte Baptismatis uocabulo
Christiani nuncupant, ibi & Aga-
bus ex Prophetis unus eorū qui
aderant de fame futura sub Clau-
dio prophetauit. Tiberius uigin-
ti & duobus annis sedit.

Quomodo Iudæis multa
mala acciderunt, Cap. XII.

Interea Tiberius post uiginti &
duos annos Principatus sui mo-
ritur. Caius succedit Imperio,
tradens

ECCLESIASTICÆ LIB. II.

tradens Agrippæ Regnum Iudæ
orum, simul Philippo & Lisaniæ
& Herodi Tetrarchias, præfato
Herodi perpetua deportationis
pœna impoſita.

Haymo.

Circa hoc tempus Iudæis mul-
ta accidunt mala, propter pia-
culum quod in Saluatore cōmiser-
runt, Caio persequēte. Ad quem
Philo tūc insignissimus Scriptor
apud Hebræos pro cōtribulibus
suis Iudæis legationē suscipit. Ex-
ortā apud Alexandriā seditionē
inter Græcos & Iudæos ipse Philo
cōtra Appionē, qui erat ex parte
Græcorum, potentissime purgat
Iudæorū obiecta, sed spernitura
Caio cū odisset Iudæos Caius, pro
eo q̄ ei neq; aras, neq; templa,

· EPITOME HISTORIÆ

neq; imagines faciebant. Erat em̃
tantæ uelaniae et præsumptionis,
ut Deū se uoluerit appellari. Qui
etiam templum sanctæ ciuitatis re
plens, imaginibus & statuīs, q̃ so
lum intactum a prophanæ religi
onis contagione fuerat, commuta
re in templum proprii nominis
ausus est, ut prohpudor templū
Domini, ædes nobilissimæ Iouis
& noui Dei Cai uocaretur. Que
omnia in suis libris Philo plenius
describit, & alias innumeras cla
des ultra omnes Tragicos luctus
Iudæis irrogatas esse dicit apud
Alexandriam.

Actū tēpore Tiberii. Ca. xiii.

At Iosephus mala enumerat,
quæ apud Hierosolymam eis
acciderunt, & quomodo Pilatus
in

ECCLESIASTICÆ. LIB. II.

in Hierosolymam intulit imagi-
gines Cæsaris

Quod Pilatus se in mortem
damnauit. Cap. XIII.

Per idem tempus cum sic ultio
diuina perurget Iudæos, Pila-
tum quoque, qui in morte Christi
inique iudicis officio functus est,
non fuit esse impunitum. Hic er-
go a Caio multis malorum cladi-
bus excruciat, tandem propria
manu se transuerberans, damnat
in mortem.

Ex historiis Græcorum de fa-
me dira prophetata. Ca. XV.

Interea Caius finem uiuendi fa-
cit post quatuor annos, nec in-
tegrus, Claudius succedit, sub q̃
dira fames fit, quam prophetauit
Agabus. Tunc fratres Antiochie

EPITOME HISTORIÆ

• prouiribus suis sanctis habitantibus in Hierusalē necessaria transmittunt per Paulū & Barnabam in ministerium sanctorum destinatos.

De Herode minore, qui fuit filius Aristobuli filii Magni Herodis. CAP. XVI.

Sub hoc tempore Agrippa cognomento Herodis, totius Iudææ Regnum obtinet. Hunc Lucas in Actibus Apostolorum Herodem nominat, Iosephus Agrippam. Hic inquam de crudelitate patru plurimum retinens persequitur Apostolos, Petrum incarcerat, & occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio.

Clemens

ECCLESIASTICÆ, LIB. II

Clemens Alexandri-
nus de morte Iacobi

fratris Ioannis

CAP. XVII.

DEcuius passione, ut aliquid
reuoluamus, dicitur, quod
cum a quodam apparitorum ob-
latus esset Herodi ad Martyri-
um, etiam ipse, qui obtulerat pœ-
nitentia ductus, motus est, & con-
fessus est se esse Christianū. Tunc
ambo pariter ducti sunt ad sup-
plicium. Et cum ducerentur, ro-
gauit Iacobum in uia dari sibi re-
missionem. At ille parumper de-
liberans, pax tibi, inquit, & oscu-
latus est eum, & ita ambo capite
plexi sunt. Sed adest continuo
uindex Dei dextera in præfatum
Herodem.

EPITOME HISTORIÆ
De uindicta Dei in Herodē
Iosephus Cap. XVIII.

NAm cum postmodum apud
Cæsaream in honorem Cæsa-
ris spectacula faceret, arrogantissi-
me indutus ueste mirabiliter au-
ro & argento contexta a populis
stupētibus ex metalli radiantis ful-
gore, Deus subito appellatur atq;
ut fiat propitius exorat. Sed quia
appellationē & fastum nō repres-
sit, mox percussus ab angelo, & in-
credibili dolore uentris et inflatio-
ne correptus, respiciēs ad amicos.
En ego, inquit, deus uester, ecce
percellor confestim, & detrahor
e uita.

Lucas in Actibus Apo-
stolorum. Cap. XIX.

Deinde

ECCLESIASTICÆ LIB. II

DEinde scatens uermibus, ex-
pirauit, agens septimū Regni
sui annum, quatuor sub Caligū-
la, tres reliquos sub Claudio.

De Symone Mago. Ca. XX.

SUbi hoc tempore quidam Sy-
mon Samaritanus, caput toti-
us prauitatis, & principium toti-
us hæresis, sub Claudio Cæsare
Magicis artibus, & ope Demonū
subleuatus, in urbe Roma Deus
decernitur, & simulachri potitur
honore, collocati inter duos pon-
tes fluminis Tyberis, habens etiā
titulū latinis uerbis, Symoni deo
sancto. Sed non diu permanet,
fraude diuinitus detecta.

Aduentus Petri in urbem

Romam Cap. XXV.

Continuo namq; in ipsis Clau-

C iii

II EPITOME HISTORIÆ

dii temporibus, per diuinam prouidentiam Petrus Apostolus fundata prius Antiochiæ Ecclesia, ad urbem Romam cum honore deducitur, afferens secum de Orientis partibus, ut cœlestis quidā negociator diuini luminis mercimonia, si quis sit, cōparare paratus. Cuius magnifica auctoritate statim clarum urbi Dei lumen oritur, & Simonis cum suo auctoritate extinguitur.

HAYMO. Tantam igitur predicandi habet gratiam, ut uniuersorum mentes placido illustrans sermone traxerit. Christi nomen in capite Regnorum celebre fecerit in breui, & hoc quidem pulchre diuina dispositione actū est, ut ibi tanto gloriosius titulus Saluatoris

ECCLESIASTICÆ LIB. II.

uatoris erigeretur, quanto contumeliosius in initio fidei spretus, ibidem a Romanis fuerat ipse Saluator.

Commendatio Philonis & conuersio.

CAP. XXII.

EO tempore Philo, Hebræorū Scriptor, de quo supra memorauimus, subtilissimus, in sensibus, profundus, & affluētissimus eloquētia, copiose inueniēs, & copiosius eloquēs, Petro Apostolo predicāti adheret. Qui deniq; nobis in multis libris ingenii monumenta reliquit.

De Euangelio secundum

Marcum. CAP. XXIII.

TVnc Marcus scribit euāgeliū hac occasiōe cū sola Petri auditio nō

C iiii

EPITOME HISTORIÆ

sufficeret magna eum audiētibus
auiditate, magnis precibus rogāt
Marcum discipulum eius, ut præ
dicationem scripto commendaret
memoriæ. Clemens in vi. disposi
tionum libro. Petrus uero ut reli
gioso se spoliatum comperit, fur
to delectatus est, factumq; confir
mauit in perpetuo legendum ec
clesiis tradit. Postmodum uero
Marcus hoc idē Euāgelium apud
Aegyptum missus a Petro prædi
cat, et primus apud Alexandriam
leuatur in Episcopū, ubi multos
lucratur populos, magnæ sobrie
tatis & continentiae exemplo. In
terea Paulo Apostolo ab Hieru
salē in circuitu, & usq; ad Illyricū
prædicante, Claudius Imperator
Iudæos tumultuantes urbe depel
lit.

ECCLESIASTICÆ LIB. II.

lit. Tunc Aquila & Priscilla cū cæ
teris expulsis, ueniunt in Asiam,
ibique coherent Apostolo, ecclesiæ
fundamenta iacenti.

Iosephus, quæ ludæis acci-
derunt mala. Cap. XXIII.

Tunc uero Agrippa apud Hie-
rosolymam regnāte, procura-
tore uero prouintiæ Felice, Clau-
dio adhuc in Imperio perdurante
tanta ludæis accidūt mala, ut ipso
die Pascæ seditione exorta, de his
solis qui in foribus ecclesiæ consti-
patiōe populi mortui sunt trigin-
ta milia computentur, ubi & Iona-
thas pontifex interficitur. Ea tem-
pestate Aegyptius quidā Magus
& arte Magica simulās se esse pro-
phetam ex omni parte cōgregans
Iudæos, promittens eis libertatē

EPITOME HISTORIÆ

antiquam & liberationem ciuitatis suæ eorum auxilio fretus per desertum uenit usq; ad montem Oliueti, sed conatus eius preuenit Foelix, et cōgressione facta cum armis, Aegyptum quidem fugat, alios uero uel perimit, uel capit usq; ad triginta octo milia uiro-
rum.

Mors Claudii Impera-
toris. CAP. XXV.

INterea Claudio tredecim annis
& octo mensibus functo Impe-
rio, Nero suscipit Principatum.
Hic Festum mittit in Iudæam, ut
succedat Foelici, apud quem Pau-
lus causa dicta uinctus Romā mit-
titur, Aristarcho comitante, & bi-
ennium in libera manet custodia.
Post hoc ad predicandū dimittit,
non

ECCLESIASTICÆ LIB. II

nondum Nerone in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ, sed adhuc dispensatione diuina, clementius agente, ut interim compleretur prædicatio Pauli, & scriberentur eius Epistolæ, uel ad personas, uel ad capita prouintiarum, uel ad fidei soliditatem, uel ad decorem Euangelii. Denique ad totius ecclesie utilitatem.

De martyrio Iacobi, fratris

Domini. CAP. XXVI.

Igitur post Paulū Romam transmissum uidentes Iudæi frustras esse insidias, quas ei intenderant, ad Iacobum fratrem Domini & Hierosolymorum Episcopū conuertuntur ad uindicandū. Tunc expetunt ab eo abnegationē Christi.

EPITOME HISTORIÆ

At ille libera uoce corā omni po-
pulo Christum esse filiū Dei con-
fiteatur. Tunc de pinna templi de-
iectus ab impiis Iudæis, orans su-
per genua sua, etiam pro lapidan-
tibus, tandem fullonis ueste per-
cussus, occubuit. xxx. episcopatus
sui anno. Clemens. Fuit autem
ex utero matris suæ sanctus, uinū
& siceram non bibit, animal non
manducauit, ferrū caput eius non
ascendit, oleo non est perunctus,
balneo non est usus, ne claneo in-
dumento indutus, sed tantum sin-
done. Huic soli licebat introire in
Sancta Sanctorū, ubi genua fle-
ctendo, incessanter orabat, adeo
ut ad modum cameli callos face-
ret in genibus. Qui pro incredibi-
li continentia uite & iusticia sum-
ma

ECCLESIASTICÆ LIB. II.

ma appellatus est Oblitas, id est munimentum populi & iusticia. Nec multo post oppugnatio consecuta est Vespasiani, ita ut et Iudeorum prudētes hanc esse causam, crederent statim consecutæ oppugnationis Hierosolymorū, quod in Iacobum iniecerint manus sceleratas, iustissimum et omnium confessione piissimum uirum, qui erat frater Domini, qui dicitur Christus. Haymo. Ego uero magis opinor hoc eis contigisse, quia in Dominum Ihesum commiserunt, ut quia clamauerunt: Sanguis eius super nos, & super filios nostros, tam in se, quam in suis successoribus continua fere sanguinis effusione punirentur. Interea Festus moritur apud Iudeam, cui successit Albinus

· · · · · EPITOME HISTORIÆ · · · · ·

Cæsare adiudicante, Albino Florus, cuius anaritiā & luxuriā cæteraq; flagitia non ferentes. Nā & honorabiles quosq; flagris uerberauerat, & nonnullos in sancta ciuitate patibulo suspenderat, aduersum Romanos rebellant. Cuius rei occasione, ad debellandos Iudæos, Magister militiæ Vespasianus transmittitur.

De Crudelitate Neronis. Cap. XXVII.

NEro crudelissimus Imperator qui in tantum sceleris progressus est, quod & in matrem, & in fratres et uxores, & omnes sanguinis proximos paricida extitit, & incestus facit, Christianos maxime persequitur.

Petrus

ECCLESIASTICA LIB. II

Petrus & Paulus si-
mul coronantur.

Cap. XXVIII.

ET Petrum & Paulum Apосто-
lorum duces & signiferos, Iu-
dææ populo dei in ipsa urbe Ro-
ma alterum quidē gladio, alterū
Crucis patibulo condemnat. Et
Petrus quidē capite demerso cru-
cifigitur, quod rogauit, ne Do-
mino uideretur adæquari.

DIONYSIVS, Corinthiorū
Episcopus, qui non diuisi uel di-
uersis temporibus, ut quidam uo-
lunt, sed simul in præfata urbe do-
centes, uno eodemq; tempore am-
bo pariter martyrio coronantur.
In quorum gloriosissimo fine, &
nos huius secundi uoluminis fi-
nem facimus.

EPITOME HISTORIÆ
Liber III. de diuisione Apo-
stolorum per prouin-
tias. CAP. I

Tertius hic liber a diuisione apo-
stolorum sumit exordium.
Cum ergo Iudæi debitis cladibus
urgerentur, Apostoli Domini cū
cæteris discipulis ad prædicandū
per prouintias diriguntur.

Quibus locis dispersi sunt
Apostoli post diuisionem.

CAP. II.

ORigenes in explanatiōe Gene-
sis, Thomas sortit̃ Parthos,
Mattheus Aethiopiam, Bartholo-
mæus Indiam citeriorem, Ioannes
Asiam, Andreas Scythiā, Petrus
Pontū, Galatiam, Bithiniā, Cap-
padotiam. Paulus ab Hierosoly-
mis usq; ad Illyricum, Euangelio
Christi

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

Christi cunctos repleuit, alii uero
uel per hæc, uel per alia loca, secun-
dum q̄ spūs sanctus uoluit dimit-
tuntur, sicut propria eorum gesta
habēt. De quibus fortasse ideo ce-
cinit Origenes, quia uita & actus
eorum minus autentici sunt, uel
ab hæreticis & impostoribus con-
scripti. Petrus itaq; predicationis
suæ monimēta reliquit, duas scri-
psit Epistolas, similiter & Iacobus
frater Domini duas, Ioannes ue-
ro duas: Iudas qui & Tattheus
unam. Paulus xiiii. scribit. De illa
tamen quæ est ad Hebræos quan-
doq; apud Latinos dubitatū est.

De Epistola Pauli ad
Hebræos. CAP. III.

Clemens Alexandrinus in li-
bro informationum.

D

EPITOME HISTORIÆ

Licet manifesta sint Pauli Apostoli scripta, nonnulli tamen de Epistola ad Hebræos dubitant. Sed Sciendum, quod ab Paulo scripta est in Hebræo sermone tanquam Hebræis, a Luca uero eius discipulo interpretata in Græcum. Vnde & stylus eius magis uidetur similis libello illi, quem idem Lucas de Actibus apostolorum scribit. Quod autem subscriptionem solitam non habet ibi, hoc rationis est, quod præceptum erat Hebræis, ne de Pauli nomine dicta susciperent, & idcirco prudenter nomen suum omisit, ne statim in principio Pauli nomine inspecto, lectio eius repudiaretur.

De sancto Luca. Cap. III.

Lucas eiusdem Pauli discipulus, Antiochenus genere, arte medicus

ECCLESIASTICÆ. LIB. III

medicus, duos nobis libros cōscribit, Actus Apostolorū, quos ipse oculis inspexit, & euāgeliū, quod ut dicitur, ex ipsius Pauli ore describit. Quod etiā Paulus suū nominat, cū dicit, secundū Euangelium meum, sed iam ad historiæ ordinem reuertamur.

De morte Nerōnis. Cap. V.

Igitur post xiiij. Imperii sui annos Nero moritur, Galba & Otho usurpāt Principatum, quibus post annū & trēs menses defunctis, Vespasianus tūc apud Iudæam in exercitu existens, reuocatur et donatur Imperio, cōmendata Tito filio suo causa belli, & impugnatione Hierosolymę, sub quo præfata ciuitas capitur & subuertitur.

EPITOME HISTORIAE

Iosephus. Subuersio Hierusale
a Tito Vespasiano. Cap. VI.

Ecclēsia uero fidelium, quæ ibi
dem fuerat congregata, diuī-
no accepto respōso, præuenit sub-
uersionem, & ad oppidū Pellam
nomine trans Iordanem emigrat.
Tunc incredibilis fit cedes Iudæo-
rum, & primo quidem diræ & in-
audite famis exitio plaga intolera-
bilis diuinitus mittitur, in tantū,
ut bella & cædes inter parentes &
liberos committerentur, dum nō
solum e manibus, sed ex ipsis fau-
cibus inuicem rapere cibū decer-
tant. Ad ultimum quidem ne lo-
ris uel cingulis, aut etiam ipsis cal-
ciamētis abstinēt. Portarū quoq;
indumenta detrahētes, conficien-
da dentibus ingerunt, nōnulli &
sceni

ECCLESIASTICÆ LIB. III

foeni veteris edunt festucas. Porro
gerit ibi facinus execrabile, neq;
adhuc apud Græcos, neq; apud
Barbaros auditum.

De Maria quæ filium suum
comedit. CAP. VII.

Mulier quædam Maria nomi
ne, genere & facultatibus no
bilis, quæ ad diem festum cum cæ
teris de Transiordanis alveo cõ
fluxerat, cum famis ingruesscente
periculo, & hostis deprædatione
omnino iam fame deficeret, pessi
mis usa consultoribus, parvulum
filium, qui ei erat sub uberibus iu
gular, igni suppositum torret. Di
midium quidem consumit, dimi
dium uero reservat. Predonibus
quidem, mox odore carniū cõ
perto ingressis, partē offert, meus

EPITOME HISTORIÆ

inquiens, hic partus est, nolite effici aut matre religiosiores, aut femina molliores. Edite nã & prior comedi. Illico uniuersa Regio tam nepharii sceleris nuncio repletur. Nec multo post magnifica & famosissima ciuitas Hierosolymorũ capitur. Cuius quanta fuerit uastitas, quanta in ea diuersarum mortium strages, uix scripto comprehẽditur, ubi undecies centena milia fame & ferro peremptorũ computantur. Exceptis quibusq; iuuenibus electis, qui propter decorẽ corporis & proceritatẽ ad triumphum reservantur, cæterisq; aliis, qui ad opera Aegypti, uel ad secãda marmora, uel ad extrahẽda metalla destinantur, uel per prouintias uincti in seruitutẽ distrahunt, quorum

ECCLESIASTICÆ LIB. III

quorum sit numerus usq; ad no-
naginta milia. Sed ne quis de hac
captorū uel occisorū ambigat mul-
titudine, nouerit tūc temporis ad
diem festum Pasce Hierosolymis
conuenisse ter decies centena mi-
lia iudeorū, ad iustam dei retribu-
tionem hoc tempore ultionis ele-
cto: ut qui in diebus Pasce domi-
num Saluatore morte turpissima
damnarūt, ipsi quoq; turpissimis
mortibus et cladibus inauditis eis-
dem diebus damnarētur. Haymo
Et qui in eius damnatione dies fe-
stos duxerūt solēnes, nūc ipsos su-
is dānationibus agerēt luctuosos.
Qui etiā recte fame pereūt, ut qui
domino esuriēti salutē eorum, fel-
in escam dabant, omnimoda sua-
uitate escarum priuarentur.

EPITOME HISTORIÆ

De Tempore subuersionis
Hierusalem. CAP. VIII.

Frautem hæc Hierosolymę sub
uersio XL. annis a passiōe Do
mini dilata ultione, anno Imperii
Vespasiani Secundo, ut interim
potuissent Iudæi, si uellent locum
pœnitentiæ inuenisse, comuni
ti sepe ab Apostolis, prædictam ci
uitatis adesse euerisionem, et a Iaco
bo fratre Domini edocti dum ui
ueret, per signa & prodigia cœli
tus ostensa, ante tempus excidii
cōmonebantur. Etenim stella præ
fulgens, gladio per omnia similis
imminere de super ciuitati, & Co
metes præterea exitialibus flāmis
per totum ardere uisus est annum

Nouum portentum

CAP. IX.

Vitula

ECCLESIASTICÆ. LIB. III.

Vicula quoque sacrificiis admota
in die festo azimorum inter
manus ministrorum enixa est agnū.
Porta uero interioris edis creta, cū
tanti ponderis, ut uix a xx. uiris
clauderetur, esset uectibus et seris
munita, nocte ultro patefacta est.
Visi etiam currus & armatorum
cohortes in aerē ferri, et alia multa
quæ non faciunt ad huius operis
compendiū maxime cū res Chri-
stianas prosequi debeamus.

CAP. X.

Igitur subuersa Hierusalem nō
multo post martyrium Iacobi,
cōuenientibus Apostolis in unū,
& propinquis Domini secundū
carnem Symon, filius Ioseph cō-
muni consilio in Episcopum sur-
rogatur.

EPITOME HISTORIÆ

Egesippus de Symone Hierosolymorū Epō post Iacobū. ca. xi.

INterea Vespasianus moritur, Titus filius eius succedit Imperio, princeps militaris, pius, sapiens, bellicosus, qui in tantū facundus fuit ut causas latine ageret, poemata & Tragœdias Græce cōponeret. BEDA. Tantū autē bellicosus fuit, ut in expugnatione Hierosolymę præcipue inter optimos extiterit preliator. Tantū autē Imperio bonus ac clemēs fuit, ut nulum omnino puniret, sed etiā cunctos aduersum se cōiurātes dimitteret, & in ea familiaritate quā prius habuerāt retineret. Dicebat em̄ indecorū esse aliquē cōtristatū recedere a facie Impatoris, cuius inter oīa fuit illud celebre dictū, diem se per-

ECCLESIASTICA LIB. III.

perdidisse, qua nihil boni fecerit.
Ita omniū uirtutū genere mirabi-
lis fuit, adeo ut amor et delictū hu-
mani generis diceretur, hic nō no-
cuit Christianis. Per idē tēpus Li-
nus obiit Romanus pōtifex, trans-
actis in sacerdotio xii. annis, Ana-
cletus succedit.

Titus regnauit duobus annis
& totidē mensibus. Cap. XII.

Titus morit̃ post duos annos
imperii sui & duos menses.
Domitianus uero frater eius mi-
nor statuit Imperio, Cuius q̃rto
anno apud Alexandria obiit Am-
manus, post xxij. Episcopatus an-
nos, Abilius succedit. Cletus uero
Romanus pōtifex et ipse xii. annis
sedet, & transiēs Clemēti Papatū
reliquit, Aiunt autē qui de cathē-
dra Romane ecclesie p̃scrutati sunt

EPITOME HISTORIÆ

quod Linus & Cletus non sederunt ut Pontifices, sed ut Summi Pontificis Coadiutores, quibus beatus Petrus tradidit ecclesiasticarum rerum dispositionem. Ipse uero tantum orationi & prædicationi uacabat, unde tanta auctoritate donati, meruerunt in Catalogo Pontificum reponi.

Persecutio Domitiani. Ca. xiiij

INterea Domitianus Portio Neronis, eiusque impietatis successor, Christianos ualde persequitur, quosdam trucidat, quosdam bonorum direptione punit, quosdam tradit in exilium, inter quos Flauiam Domicillam egregiam uirginem Christi, cuius gesta habetur in insulam Pontiam deportari iubet, et beatum Iohannem euangelistam relegat

ECCLESIASTICÆ LIB. III.
legat exilio, ubi & Apocalypsim
scripsit, missus prius in feruentis
olei dolium, sed illesus. Hic famili
am David peruri iubet, et propin
quos Christi secundum carnem,
ut interficiat, ne quis superesset
Iudæorum ex semine Regali. Qui
bus oblatis, et de regno Christi re
spondentibus (quia nō est de hoc
mundo) liberos abire iubet, sed
contemnit.

Domitianus regnat xv.
annis. CAP. XIII.

I Tacq; Domitianus potitur Im
perio xv. annis, postea ex Sena
tus consulto omnes qui iussu eius
exulabant, reuocantur, cum qui
bus & beatus Ioannes rediit.

Nerua uix per annum
regnat. CAP. XV.

EPITOME HISTORIÆ

Nerva quoque anno plus minus
 ue defuncto Traianus obtri-
 net Imperium, cuius primo Prin-
 cipatus anno Abilius Alexandri-
 nus post xiii. Episcopatus annos
 diē obiit. Cerdone succedente ter-
 tio in sacerdotiū. Clemēs tūc tem-
 poris post Petrū adhuc Romę Pō-
 tificatum tenebat: sed & apud An-
 tiochiā post Petrū Euodius fue-
 rat, et secundus Ignatius. Hieroso-
 lymis post Iacobū fratrem Domini
 adhuc præerat Symon Domini
 cōsobrinus. Ireneus. Interea ad-
 huc superstes beatus Ioannes euā-
 gelista præest ecclesiis Asiæ, resi-
 dens apud Ephesum, et permanet
 uiuens usque ad tempora Traiani,
 edificās ibi Ecclesias quas Paulus
 primo ibi fundauerat. Hic Papiā
 & Poli-

ECCLESIASTICÆ. LIB. III

& Polycarpum auditores & con-
discipulos habet, qui etiam libros
faciens & Epistolas, instituit, eru-
diuitq; plurimos. Qui bene in ul-
timis uitæ reפורibus scribit Euan-
gelium, cōpulsus ab Asiæ Episco-
pis, propter hereticos, qui eo exu-
lante irruerant in Ecclesias, cum
uariis ac peruersis dogmatibus.
Hac ergo occasione de Natiuitate
Christi conscribit, pauca de tem-
poralibus eius gestis edisserens,
tantum a ceteris Euangelistis pro-
sequēs omissa. Nam alii quidem
tres, facta Domini prosequun-
tur a carcere Iohannis Baptistæ.
Hic uero maxime ea quæ primo
Dominus per prædicationis tem-
pus gessit ante Ioannis incarcera-
tionem. Multa uero de Trinitatis

III EPITOME HISTORIÆ

& unitatis mysterio profundissimè insinuat, ut diximus, aduersum hæreticos, quorum errores tunc pullulauerant.

De Menandro Mago & Hæretico. CAP. XVI.

SUbeodē nanq; tempore Menander, quidam Symonis Magi Samaritani discipulus, & ipse Samarites & Magus, blasphemio errore maculat Antiochiā, irridēs immortalitatē animę et resurrectionem mortuorū, semetipsum Saluatorē hominū esse asserens, nec aliter posse unum quēq; angelos seculi uincere, nisi prius a se Magicę artis susciperet disciplinam, & quod per baptismum a se datum quisq; sic fieret immortalis, & æternus effectus, in hac uita fieret perpetuus, De

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

De Ebionitis Hereticis. CAP. XVII.

Huius quoque discipuli Ebionitę, licet alterius sectę, multos decipiunt, dicentes Christum purum hominem esse, & communis natiuitate ex uiro & foemina procreatum, cęrimonias adhuc legis custodientes.

Ebionitę pauperes interpretantur, & uere sensu pauperes. CAP. XVIII.

Sed & Cerinthus hereticus, noua introducitur dogmata, scilicet terrenum fore regnum Christi in Hierusalem, & interim homines uitiis & concupiscentiis esse subiacendos, & nuptiarum festiuitates affuturas, ad eos facile decipiendos qui sunt dediti libidini.

E

EPITOME HISTORIÆ

De Hæresi Nicolai-
tarum. Cap. XIX.

Surrexerit præterea & alia hære-
sis, quæ appellatur Nicolaita-
rum, quæ a Nicolao uno de septē
Diaconibus cum Stephano ordi-
natis, se iactauit.

Clemens Alexandrinus
de Nicolaitis hæreticis
& Nicolao. Cap. XX.

Hic autem Nicolaus pulchram
habens uxorem, cū post Ascē-
sionem Domini ab Apostolis in-
creparetur de Zelotypia, iniuria
laceffitus produxit illam in medi-
um, & si quis eam habere uellet,
libere permisit. Ex qua occasione
isti consequens esse putauerunt,
ut secundū hoc factum uel dictū
Nicolai, carne sua in quo delecta-
ctare

ECCLESIASTICA LIB. III.

recurabuteretur unusquisq. Vnde & nunc qui sectam proprię libidinis assumunt, sub illius nomie promiscuos & illicitos expetunt concubitus.

Adhuc de Nicolao Clementis cōmendans Nicolaum. CAP. XXI.

Mihi autem compertū est Nicolaum nullam prorsus cognovisse uxorem, præter eam quā matrimonio sibi coniunxerat, cuius certe liberi scemine quidē usq. ad ultimā senectutem caste perdurarunt. Filius autē ipse sanctitatē incorrupti corporis custodiuit. Vnde constat, q. ex contēptu libidinis uel uicii magis pduxerit uxore et liberā abire pmisit, q. aliis quibuscūq. abutendā exposuerit.

EPITOME HISTORIÆ

Sed ut ad inceptum reuertamur,
sciendum prædictas hæreses ci-
to consopitas fuisse, maxime per
scripta & prædicationem beati Io-
annis, qui post longa magnæ con-
tinentiæ & sobrietatis tempora,
post insignem euangelii prædica-
tionem, post incredibiles signorū
uirtutes, tandem effodi sibi iubet
sepulchrum, Qui etiam martyr &
doctor apud Ephesum dormit,
completa bonæ & uenerabili senē-
ctute nonaginta annorū & octo;
in cuius laudabilifine, & nos ter-
tium uolumen finiamus.

LIBER III. CAP. I

Post obitū beati Ioannis, & de-
cessum Apostolorum, siue il-
lius chori, qui a Domino suscep-
erat uiuæ uocis auditum, statim ut

ECCLESIASTICÆ LIB. III

in uacua domum, ingerunt sepe
stiles hæretici in ecclesiam.

Persecutio Traiani Impera-
toris. CAP. II.

Ed & Traianus Imperator ad-
uersum Christianos maximā
mouit persecutionē, sub quo Sy-
mon Hierosolymorum Episco-
pus, accusantibus hæreticis per di-
es aliquot afflictus suppliciis, ad
ultimum crucifigitur, admirante
ipso Iudice, quod senex C. et XX.
annorum Crucis patibulū pertu-
lisset. Tunc persecutionū ponde-
re urgetur Ecclesia. Tunc multa
martyrum milia iugulantur, qui-
bus Plinius secundus præses mo-
tus, scribens ad Imperatorem pro
nostris deprecatur, asserens nul-
lum in eis crimen, nisi quod Ante

III. EPITOME HISTORIÆ

Iucanos hymnos Christo cuidā
canerent Deo.

Egesippus de Martyrio Sy
monis Hierosolymitani

Episcopi. CAP. III.

Igitur Symone per martyrium
resoluto, Iustus quidā suscepit
eius Episcopatum. Tūc urbis Ro
mæ Pontifex Clemens nouem an
nis sacerdotio functus, Euaristo
reliquit Papatus ministerium.

De Ignatio forti Ath
leta. CAP. IIII.

Tunc etiam Ignatius post Pe
trum secūda successione, An
tiochenus Episcopus de Syriæ par
tibus ad urbem Romam transmit
titur, & pro confessione Christi,
eicitur ad bestias. Qui athleta Chri
sti

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

ſi fortiffimus in quadā Epiftola
ſua, quā ad Romanos ſcribit, id
etiā deprecatur, ne uelint eum
ſpe martyrii priuare, in qua his
iſtis utitur uerbis, uti uere Chri-
ſtianiffimus & immobilis a fide.
O ſalutares beſtias quæ præparā-
tur mihi, quando uenient, quan-
do emittētur, quando licebit eis
frui carnibus meis, quas ego opto
acriores parari, & inuitabo ad de-
uotionem mei, & deprecabor,
ne forte, ut in nonnullis fecerunt,
timeant contingere corpus meū,
quinimmo, & ſi cunctabuntur,
ego uim faciam, ego me ingeram.
Date queſo ueniam, ego quippe
nouī, quid expediat mihi. Nūc in-
cipio eſſe chriſti diſcipulus, ignes,
cruces, beſtig, diſperſiōes oſſium.

E iiii.

III EPITOME HISTORIÆ

discerptiões membrorum totius
corporis pene, et omnia in me unū
supplicia diaboli arte quesita com-
pleantur, dummodo Iesum Chri-
stum merear adipisci, sed & mul-
tas alias scribit Epistolas, qui a Sy-
ria Romā nauigans, & per omnes
quas ingrediebatur exhortans ec-
clesias, & confortans in domino,
tandem ut & ipse scribit, cōnexus
et colligatus, decē Leopardis mi-
litibus datis ad custodiam, scelici-
ter migravit ad Dominum.

Haymo. CAP. V.

Qui bene in Canone Missæ,
post accelerationē sanctorū
Apostolorū cum egregiis marty-
ribus ponitur. Nam qui ualide
Deum & Christum eius ob insi-
gnem fidei confessionem, ob cla-
rissima

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

issima scripta et facta promeruit,
ualde potest pro nobis supplicare
ut uere dignissimus & heres Petri
Apostoli tam morū quam cathe-
dræ successionē.

De successore Ignatii. Ca. VI.

Post Ignatium Heros successit
in Episcopatū, quo tempore
florebat uir æque insignis, Quadra-
tus, celebris in prophetica gratia,
cuius etiam opuscula habentur.

De egregiis Prædicatoribus
& Prælatiſ Ecclesiæ. Ca. VII.

Longum est enumerare de fin-
gulis Rectoribus, quæ fecerūt
in Ecclesiis post Apostolos. Un-
de illos commemorabimus, quo-
rum fides ad nos peruenit & præ-
dicatio, quorū exemplis erudita,
& solidata est Ecclesia, qui ardē-

EPITOME HISTORIÆ
tiore Philosophia uerbo dei se cō-
secrarunt, & ad salutare præceptū
primo indigentibus sua diuiden-
tes, ad prædicandū expediti euan-
gelistarum functi sunt officio.
Quos etiam, ut Apostolos, in ini-
tio fidei comitata est spiritus san-
cti gratia, & miraculorum prepo-
tens secutus est effectus. De quo-
rum numero Cerdon Alexandri-
nus Episcopus, de quo supra di-
ctum est, q̄ xii. anno Traiani Pri-
cipatus obiit, succedit quidā Pri-
mus noīe, quartus ab Apostolis.

CAP. VIII.

EVaristus quoq; Romanus pō-
tifex, post octo episcopatus an-
nos obiit, Alexandro uenerabili,
& Apostolico uiro succedente.

CAP. IX.

Interea

ECCLESIASTICÆ. LIB. III.

INterea crescente Ecclesia Iudæi
seditionem mouētes Alexādrīæ
& per Aegyptum, & per diuersas
terras digna & innumera cede ster-
nuntur sub Traiano.

Traianus xx. annis sex men-
sibus minus regnat. Ca. X.

QVO xx. annis, sex mensibus
minus Principatu perfuncto
hic Adrianus in scepra succedit.

Regnū Adriani. Cap. XI.

TVnc Quadratus, Discipulus
Apostolorū, de quo supra me-
minimus, & Antistites Atheniē-
ses scribūt libros de Christiana re-
ligiōe ad Adrianum, qui libri ha-
bētur insignes, ut Apostolicę do-
ctrinę & magnorū ingeniorū indi-

Alexander Papa sedit (cia.

x. annis CAP. XII.

EPITOME HISTORIÆ

TVnc Alexander Papa, tertio
Adriani anno martyrio coro
natur, & .vij. ab Vrbe miliario,
ubi decollatus est, sepelitur, sicut
eius gesta narrant.

Haymo. CAP. XIII.

INuenimus autem in retractatio
ne Chronicarum Eusebii, quā
Beda breuiādi gratia ordinat, pru
denter & succincte, quod præfa
tus Pontifex nō sub Adriano pas
sus est, sed sub Traiano, quod ex
hoc facile potest probari, q̃ Adri
anus per Quadratū libris de no
stra religione compositis instru
ctus, præcepit per Epistolā Chri
stianos sine obiectione criminum
non puniri.

BEDA. ultimum excidiū
Iudæorū. CAP. XIII.

Hic

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

Hic denique Adrianus Iudeos se-
cundo rebelles, ultima cecide do-
mat, etiam eis ablata licentia intro-
eundi Hierosolymam, quam ipse
in optimam murorū coeperat ex-
structionem, & Heliam uocari de
suo nomie instituit. Hic Antino-
o amasio suo annuos agones insti-
tuit celebrari, & cepit appellare
Antinoios, & ciuitatē condit eius
nominis Antinoon, & Templū
eidicauit, Sacerdotes & Prophe-
tas instituit. Interea Alexandro fi-
nito per martyriū, Sixtus sub-
rogatur Romæ, Alexandria uer-
o Primo defuncto, Iustus episco-
pus eligitur, Episcopi Hierosolymæ
Hex ludæis. CAP. XV.
Hierosolymæ uero primus ex

III EPITOME HISTORIÆ

gentibus creatur Marcus Episcopus, cessantibus his qui fuerāt ex Iudeis, qui sunt numero xv, id est Iacobus frater Domini, Symon, Iustus, Zachæus, Thobias, Beniamin, Ioannes, Matthias, Philippus. Item Iustus, Leui, Effrem, Ioseph, Iudas.

De Basilide & Saturnino hæresiarchis. Cap. XVI.

Per idem tempus humani generis hostis antiquus, quasi bino ore sibilat per Basilidem hæresiarcham, ortū Alexandriæ, et Saturninum genitū Antiochiæ, conturbans Ecclesias. Hic Basilides comparat sibi discipulos, quos facit ad morē Pythagoricū quinquennio silere. Hos docet immolata absq̃ cōscientiæ respectu degustare, & sine

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

sine scrupulo & indifferenter de-
bere in persecutiōibus fidē negare.

Blasphemia Saturnini &
Carpocratis. Cap. XVII.

SAturninus autē eadem quę Me-
nander supradictus cōmentat.
Carpocrates autē quidā Symonis
Magi, non ut ille clam, sed palā ac
publice præstygia depromit. Per
hos imponūt opprobria, incestus
et stupra p̄miscue habita, inter fra-
tres & sorores et matres: sed hos
facile per Domini gratiā, tūc in no-
stris probabilis uita et eruditione
cōuicit et exuperat, quos maxime
Egesippus discipulus apostolorū
et discipulorū Christi cōtempora-
neus, cuius insignes libri habētur
disputationibus & scriptis con-
futat, adeo ut cito euanescentibus

ENTOMÆ HISTORIÆ

prædictorum hæreticorū figmentis, scilicet efficiatur fama Christianorum. Ita ut omne genus hominum patriis legibus & superstitionibus derelictis, & a Diis ad Dominum Iesum cōcurreret, & discere ab eo, qui mitis est & humilis corde, festinaret.

Adrianus regnat annis xxi.

Thelesphorus sedit annis

xi. Hyginus sedit quatuor

annis. Pius sedit annis xij.

CAP. XVIII.

Interea moritur Adrianus, & Imperat Antoninus, cognomēto Pius. Thelesphorus martyrio resolutus decedit, Hyginus succedit Apostolatus, sub quo Valentinus Cerdo, & quidā Martion figmenta hæretica dogmatizant.

Hygino

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

Hygino autem decedente Roma,
no Pius fungitur sacerdotio, Mar-
cus substituitur Alexandria, Eu-
menide defuncto, sed & Marco
post x. annos mortuo Celadion
eius gubernat Ecclesiam. Pius ue-
ro in urbe Roma, expleto sacerdo-
tio, Aniceto sedem reliquit, sub
quo Egesippus Romā uenit, ibi-
dem permanens usq; ad Episcopa-
tum Eleutherii, qui fuit post Ani-
cetum. Tunc & Iustinus Philoso-
phus, Christi & fidei nostrę cōtra
Martionem, tam uiua uoce quā li-
bris defensor, scribit ad Antoninū
librum de Christiana religione,
& obtinet gratiam pro nostris.

De Policarpo insigni
martyre. CAP. XIX
Eo tempore Policarpus ordi-

EPITOME HISTORIÆ

natus & eruditus ab Apostolis,
 Smyrneorum Episcopus, longe
 uia & innocenti uita uenerabilis,
 pergit Romam, & corruptos per
 Valentinianum & Cerdonem ab
 hæretica labe castigat. Traditur
 hunc eleganter narrasse de Ioanne
 Apostolo, quod cum apud Ephe
 sum, lauandi gratia balneum esset
 ingressus, & uidisset ibi Cerin
 thum, exiuit continuo non lotus,
 dicens: Fugiamus hinc, ne & bal
 nee ipse corruant, in quibus laua
 tur Cerinthus ueritatis inimicus.
 Extant huius præclara quædam
 opuscula, et epistola huius ad Phi
 lippenes præualida, continens si
 dei monita & salutis. Hic autem
 post Antoninum Pium, imperan
 te Marco Aurelio Vero, & Anto
 nino

ECCLESIASTICE LIB. III.

nino filio eius cum Lucio fratre
vitam finiuit martyrio.

Antoninus Pius sedit annis
xii. Haymo. CAP. XX.

Dignus est autem hic perpetua
ecclesie commemoratione do
nari, celeberrima passione resolu
tus, quem huic nostro compedio
licet curtatis sermonibus, ob in
signe eius meritum, ob ipsius pa
trocinii suffragium curauimus an
notare. Hic ergo ante triduum q̃
comprehenderetur, uidet noctur
na uisione capitis sui cervical igne
consumi, euigilansq; fratribus sic
interpretatus uisionē, se pro Chri
sto esse arsurum. Nec multo post
insiliunt eius comprehensores.
Ad quos placido uultu ingredi
ens, apponi mensam hostibus,

EPITOME HISTORIÆ

quasi hospitibus iubet, & large
 epulas ministrari, impetrata per
 horæ spacium oratione. Deinde
 asino sedens, ducitur ad tribunal.
 Cuncq; ingressus fuisset, audit uo-
 cem de coelo: Fortis esto Policar-
 pe. Commonitus ergo a Procon-
 sule multis sermonibus, ut habēs
 ætatis suæ reuerentiam iuret per
 fortunā Cæsaris, & dicat in Chri-
 stum conuitia: eleganti uoce, &
 uere digna discipulo Ioannis re-
 spōdit, octuaginta, inquit, & sex
 annis seruiō ei, & nunquam me le-
 sit, quomodo possum maledicere
 & blasphemare Regem meū, qui
 dedit mihi salutem, non facio. Cō-
 minante iudice bestiarū immissio-
 nes, constanter ait, adhibeantur,
 Commicante quoq; ignes, secu-
 re inquit

ECCLESIASTICÆ. LIB. III.

reinquit, adhibe. Tunc populis
 Smyrne ciuitatis, tam Iudeorum,
 q̄ gentilium condamantibus: Vi
 uis ardeat, destinatur ad ignem.
 Quo extracto, depositis senior in
 dumentis, ac zona resoluta, calcia
 menta quoq; pedibus tentat edu
 cere, quæ nunquam nisi a religio
 sis, a quibus semetipsum preueni
 entibus, resolui consueuerant. Sic
 namq; ab omnibus uenerabiliter
 colebatur. Exinde remissis mani
 bus, post tergum traditur igni.
 Sed cum facto diuinitus miracu
 lo, non posset igne consumi. Tan
 dem a lictoribus mucrone trans
 foditur, oblatum est Deo,
 tam uictima, q̄ holo
 caustum in odorẽ
 suauitatis.

III EPITOME HISTORIÆ

De Iustino Doctore & Martyre. CAP. XXI.

PER idem tempus supra dictus Philosophus Christi Iustinus secundum iam librum, pro nostræ religionis defensione conscriptum, offert Iudicibus, remuneratiōem linguæ fidelis & erudite, martyrii recepit munus, accusante eū quodam Philosopho, Crescente nomine, doloso proditore, & tendente ei insidias, pro eo maxime, quod sepe eum præfatus Iustinus suis disputationibus publice confudisset. Hic antequam proprium fundere agonem, etiam eorum qui ante eum martyres existerant, certamina describit. Extant & alia eius opuscula præclara, & magnæ eruditiōis indicia, quæ enumerare longum est.

Anicetus

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

Anicetus Papa Romanus se
ditannis xi. CAP. XXII

Interea Aniceto obitu, So
lther succedit, & Celadion Ale
xandrino. Agrippinus tunc Epi
scopus supra commemoratus, &
Dionysius, Corinthiorū Episco
pus, & Ireneus insignes habentur.
Hi scribunt libros & Epistolas, eru
diunt Ecclesiam, & confirmant.
Quorū ingenii extant adhuc mo
nimenta. Extat huius prefati Dio
nysii Epistola ad Athenienses per
lucida, inuitans ad martyriū, pro
lapsos arguens, in qua & illud de
signat, quomodo Dionysius Are
opagites a Paulo instructus, pri
mus Athenis Episcopus fuerit or
dinatus. Sed & Theophilus quē
supradiximus Antiochiæ cōmen

monia

Fiiiius

EPITOME HISTORIÆ

tarios scribit & hæreticos, qui tunc
surrexerant disputationibus præ
claris confutat, & præcipue Mar
tionem, cum quo Ireneus & Mo
destus magnifice laborant. Sed &
Melito Sardinensis Antistes, &
Apollinaris Ierapolitanus celeberrimi
habentur, & scribunt libros
pro nostra intercessione Antoni
no Imperatori Romano. Extant
autem Melitonis multa & præclara
opuscula, in quibus Ecclesiæ fidei
regulam mira depingit ratione.
Hic in libello quem de explanati
one scripturarum scribit, quasi in
prefatione enumerat, quæ sint ue
teris Testamenti uolumina, quæ
in Canone debeant obseruari.
Ireneus de hæresi Encratitarum.

CAP. XXIII.

Tunc

ECCLESIASTICÆ LIB. III.

Tunc surgit hæresis Encratice
 a Saturnino et Martione
 descendens, damnantium cibos ani
 maliū, quæ Deus cū Gratiarū actio
 ne humanis usibus percipiendos
 instituit. Nuptias quoq; & for
 nicationē & corruptionē pari lege
 iudicantium. Quorū authorē quen
 dam fuisse aiunt Tatianū, qui primo
 auditor fuit Iustini & in uita eius
 nihil tale quidē pdidit, sed postq̃
 ille martyrio resolutus est, absci
 dit se ab ecclesiis, doctoris arrogā
 tia tumidus. Et ut maior cæteris
 estimaretur, proprium docēdi in
 stituit stylum. Verum hic Tatiā
 nus collationem faciēs quandam
 Euangeliorum, nescio quomodo
 cōponit unum ex quatuor, quod
 Dyatesseron nominant, nam etiā

EPITOMÆ HISTORIÆ

nūc habetur a multis. Extat unus
huius ex multis libellus, quem ad
uersus gentes scribit, qui ex omni
bus scriptis eius precipuus & ual-
de utilis comprobatur. Per idem
tempus pullulant innumeræ hæ-
reses, & præcipue apud Mesopo-
tamiam. Quibus fortiter obstat
disertissimis disputationibus suis
Bardesanes quidā potēs in uerbo
& doctrina, & uehemens Diale-
cticus, & libros scribit maxime ad
uersus Martionē. Quos propria
lingua, hoc est Syra, cōpositos,
discipulī eius in Græcum uertere
sermonē. Sother sedit annis viii.
quo tempore etiam Romanæ ec-
clesiæ Sother Episcopus pius & cle-
mens circa fratres & sanctus indi-
gentibus, quæ corporalis usus ex-
petebat

ECCLESIASTICÆ LIB. V.

petebat, large impartēs, uiuendi
finem facit, & nos hic quarti uolu-
minis finem faciamus.

LIBER V. CAP. I.

IGitur Sotheri Episcopo xii. ab
Apostolis, succedit Eleuterius,
xvii. anno Imperii M. Antonini
Veri. Quo in tēpore per multas
Romani orbis prouincias, ex accla-
matione uulgi & seditione aduer-
sum nostros, dirissime persecutio-
nes concitantur, ita ut martyrum
multa milia per singula loca fiant.

De Epistola Lugdunensis
Ecclesiæ. CAP. II.

Incēserunt Christi habitantes
Lugdunum, Viennam, no-
bilissimas Galliæ urbes, grauissi-
mis tribulationibus affliguntur,
quibus, ut breuiter & raptim per-
scribam

EPITOME HISTORIÆ

omnia persecutionum genera cōcludamus, totis uiribus cōgressus est inimicus. Et primo quidē domorum eis prohibetur habitatio: tum deinde usus balnearū, post etiam processus ad publicum, ad ultimum uero tam publicus quā priuatus locus, sic deniq; iniuria affecti clauduntur, uerberantur, lapidantur, & excruciantur, adeo ut singulas cruciatus species nemo possit exponere. Sed sustinēt æquanimiter sancti, uti stabiles Christi columnæ, nec solum iam ferunt impetus, sed ultro etiam expetunt. Quidam autem infirmiores subeundis inualidi, peccatis suis forsan exigentibus, labuntur, ferme decem. Qui lapsu suo luctū ingētem relinquunt, ecclesiæ quæ de la-

ECCLESIASTICÆ LIB. V

de lapsibus nostrorum magis quæ
 detormentis tristatur. Tunc ad
 uersus nostros, diabolo instigan
 te, noua & capitalia mēdacīa plebs
 infidelium commentatur. Et com
 prehensis quibusdam seruis paga
 nis Christianorum extorquet ab
 eis tormētorum metu, quod & Chri
 stiani filios suos comedāt, & ma
 tribus & sororibus abutantur.
 Hinc apud omnes Christiani ex
 erationi habētur, præsertim apud
 eos, qui clementius aduersus eos
 agebant. Inter quos sanctus qui
 dam Diaconus, nomine Viennē
 sis, & Blandina, nobilis scēmina,
 & Photinus uenerabilis Lugdu
 nensis Episcopus, cum iam nona
 genaria esset ætate, & præ languo
 re et senio magis deferretur ad tri

EPITOME HISTORIÆ

bunalia ꝑduceretur, soluuntur
martyrio sicut gesta eorū habent.
Patitur & cū eis Attalus qui-
dā, cuius inter tormēta nobilis
uox illa fuit cum assarētur carnes
eius, et nidor aduste carnis per sen-
tiretur, Hoc est, inquit, homines
comedere, qđ uos facitis. Neq;
nos homines comedimus, neq;
aliud quid mali agimus. Interro-
gatus quod nomen habet Deus,
elegantē respondit: Qui plures
sunt nominibus distinguuntur,
qui unus est, non indiget.

Item ex Epistola Lugdu-
nensi. **CAP. III.**

Tanta autem beatorum mar-
tyrum humanitas erat & hu-
militas, ut frequenter martyres fa-
cti post bestias, post ignes et lami-
nas

ECCLESIASTICÆ LIB. V

nas nullatenus pateretur se martyrio appellari, uel in sermone, uel in epistola fratrum, & si quis hæc fecisset, durius increpabant, dicētes, q̄ hæc appellatio soli Christo debeatur, uel certe his, qui post bonam cōfessionem discedere de hac uita, & pergere ad deum meruerunt. Nos autem humiles & egeni aiebāt, optamus, ut ipsa saltem in nos confessio tuta permaneat. Tanta ergo erat in eis humilitas, ut cum rebus ipsis martyres essent, nominis tamen iactantiam fugerent. Inter fratres humiles, inter persecutores elati. Accusabant neminem, soluebant cunctos, litigabant erga nullum, orabant pro persecutoribus suis, utentes uerbis sancti Stephani martyris di-

EPITOME HISTORIÆ

centis: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et per nimiam charitatem quam habebant in Christo Iesu, & his qui lapsi fuerant, totis miserationum uisceribus inherebant, omnipotenti Deo effundentes pro eis flumina lachrymarum. Nec sibi gratum iter dicebāt eundi ad Dominum, si pars membrorum suorum de ecclesiis rapta a Diabolo diriperetur. Hęc ergo quæ ex tantorū autoritate uiro-
rum descendūt dicta sunt propter eos, & contra eos, qui tumidi & elati aduersum fratres ferūtur, & si qui forte titubauerūt uiscera miserationum Christi, putant ab eis penitus excludenda.

De Ireneo uiro illu-
stri. CAP. III.

Igitur

ECCLESIASTICÆ LIB. V.

Igitur Photino Lugdunensi Episcopo cum cæteris martyribus coronato, Ireneus Policarpus auditor in pueritia sacerdotio eius succedit. Hic multos scribit libros, & prædara ingenii sui monumenta reliquit, inter multa & innumera sua opuscula quoddam de Lxx. interpretibus elegans miraculum narrat.

De Lxx. Interpretibus Ca. V.

Ptolemeus inquit Lagi filius, uolens Bibliothecæ suæ, quam apud Alexandriam ex omnium Græcorum uoluminibus construebat maiorem gloriâ querere, petit etiam ab Hierosolymis, ut eorum Hebræas scripturas in Græcam linguam interpretatas, acciperet. At illi (quippe subiecti erant Mace-

EPITOME HISTORIÆ

donibus) electos & in scripturis sanctis in utraq; lingua peritissimos uiros Lxx. presbyteros miserrunt ad Ptolemeum. In quo tamē uoluntas Dei & consilium gerebatur, tunc ille singulorum uolens accipere documenta, & uerens ne forte per interpretationem occultarent insertam diuinis uoluminibus ueritatem, singulos a se inuicem separat, & eadem seorsum positos interpretari iubet, eandēq; interpretandi ordinē in singulis uoluminibus obseruari. Quosq; in unum cursum coram se reuocare, & conferre ad inuicem quæ singuli interpretati iubet. Et tūc uere deus glorificatur & scriptura sancta, q̄ uere diuina sit agnoscitur. Omnes em̄ de eadem iisdem uerbis

ECCLESIASTICA LIB. V.

uerbis, iisdemq; nominibus interpretati sunt, ab initio usq; in finē, ita ut & ipsi qui aderant, gentiles agnoscerent, quod Dei nutu tunc scripturæ interpretatæ sunt. Nec mirum, cum Hefdrum Sacerdotē inspirauerat Deus ad reparationē Hebræorum uoluminum, sub captiuitate Nabugodonosor Regis corruptorum.

Haymo. CAP. VI.

HOclirenei testimonium ad reuerentiam diuinarum scripturarum posuimus, licet quibusdā ecclesiasticis uiris uideatur Apocryphum, pro eo maxime, quod Iosephus scriptor Hebræorum nihil tale affirmat, sed in una eadēq; Basilica scribit eos pariter cōtulisse. Quod et beatus Hieronymus

EPITOME HISTORIÆ
in præfatione Pentateuchi conte-
statur. Sed iam ad narrationis or-
dinem reuertamur.

De miraculo facto a Chri-
stianis in exercitu Christi-
anorum. CAP. VII.

Igitur Antonini tēporibus qui-
bus tot mala illata esse referūtur,
Marcus Aurelius frater eius bella
infert Sarmatis ac Germanis, cu-
ius exercitus dum siti periclitatur,
quidā milites Christiani, qui ade-
rant supplicant, quorum supplica-
tionibus & pluuia large de cœlo
perfusa, reficit exercitum, et fulmi-
na crebro coruscantia fugant emi-
nus hostes. Narrant & hoc Genti-
lium historiæ, sed q̄ hoc a nostris
impetratum est, subticendo dissi-
mulant.

Antoni

ECCLESIASTICÆ. LIB. V.

Antoninus regnauit xix.

annis CAP. VIII.

Interea morit̃ Antoninus, Cō-
modus succedit imperio. Tunc
Iulianus apud Alexandriam susce-
pit sacerdotium. Tunc Pantenus
Stoicus ibidem ecclesiasticę scho-
lę Rector in disputatione dogma-
te nostri disertissimus habetur.
Qui fidei calore succensus usq; ad
Indiam citeriorem prædicat Ver-
bū Dei. In cuius diuinę eruditio-
nis schola Clemens Alexādrinus
maxime effloruit. Tūc Narcissus
præsidens ecclesię Hierosolymo-
rum celebris habetur, præclarus fi-
de & opere signorum. De quo fer-
tur inter uniuersa eius miracula,
quod miro & inaudito genere uir-
tutis aquam in oleum conuertit,

EPITOME HISTORIE

quando forte in solēni die uigilia-
rum paschæ oleū deesset luminari-
bus. Per idem tempus hostis ge-
neris humani nihil unquam ocii
gerens, diuersas & uarias hæreses
per singula quæq; loca suscitāt, in
quibus maximū sui generis serpē-
tem apud Asiam, Phrygiāq; pro-
ducit, Montanū. Qui se Paracle-
tum nominat, & mulieres quasdā
secū Maximillam scilicet & Priscā
Prophetissas esse, uelut ex sua in-
spiratione cōfingit. Hic impie do-
cet nuptias solui, & ieiuniorum
leges primus imponit. Hic Pepu-
sam & Thymiū oppida Phrygiæ
Hierusalem appellat, atq; in hæc
omnes congregandos decernit.
Hic exactores pecuniæ statuit, &
sub nomine oblationum, mune-
ra arti-

ECCLESIASTICÆ LIB. V.

ra artificiosius accipit. Hic salaria
prestat predicantibus uerbū suū,
ut per hoc uincti enixius eius do-
ctrinæ prebeant operam. Sed tra-
ditur, quod tandem ipse & mulie-
res sue, ipso Demone quo inspira-
bantur agente, diuersis tempori-
bus laqueo uitam finierunt, exem-
plo Iude proditoris. Sub hoc tem-
pore etiam in urbe Roma, regula
Ecclesiasticæ traditionis uexatur
per Blastum & Florinum schisma-
ticos. Sed fuere tunc per Dei gra-
tiam uiri fidei & uirtutis, qui tam
prædictas hereses quam schismati-
cos destruxere, scribes aduer-
sus hæc libros uel Epistolas, ut
Irenæus, Melitides, Serapio, Apo-
lonius, & Apolinaris, & multi
alii.

EPITOME HISTORIÆ

Quæstio oborta de Paschali
tempore. CAP. IX.

INterea præsidentibus Ecclesiæ
legregiis sacerdotibus sub princi
pe Cōmodo, Victore apud Ro
mam, Demetrio apud Alexandri
am, Serapione apud Antiochiā,
apud Cesaream Palestine Theo
philo & Narcisso Hierosolymis,
apud Ephesum uero Policrate quæ
stio non minima exoritur in pro
uinciis Asiæ, ueluti ex antiqua eo
rum obseruatione descendens, q̃
quartadecima Luna putarent om
ni tempore Pascha obseruādum,
quando scilicet Iudæis præcipitur
agnus immolari, uelut necessario
confirmantes in quacuncq; die se
ptimanæ xiiii. Luna uenisset, solui
debere ieiunium, cum talis cōsue
tudo

ECCLESIASTICÆ LIB. V.

tudo in aliis prouintiis nunquam
obseruata fuisset uel ecclesiis. Ob
quam causam conuentus Episco
porū & Concilia cōuocantur, tã
apud Cæsaream Palestinę, quam
apud Romam, altercantibus Vi
ctore Romano pontifice, ceterisque
Occidentalibus Episcopis contra
Asianos, & dicentibus, quod nō
liceat aliquando, nisi in die Domi
nica, in qua Dominus surrexit do
minicū Paschæ celebrare myste
rium, & in hac sola soluēdum esse
ieiunium.

Ratio Policrati, cur uelit Pa
scha xiiii. luna obseruari. Ca. x.

Affirmantibus econtra Asia
nis et maxime Policrate Ephe
siorū Episcopo, qui inter eos Pri
matum agere uidebatur, quod ab

EPITOME HISTORIÆ

illo intemerato die Pasche, in qua
 secundum Euāgelium etiam ipse
 Dominus suū Pascha celebrauit,
 nihil licet addere uel subtrahere,
 ut ultra xiiii. diem uel infra cele-
 braretur, prætentibus etiā an-
 tiquum morem & maiorum tra-
 ditionem, & dicentibus, quia Phi-
 lippus euangelista, qui cum suis fi-
 liabus dormit in Asia, & Ioannes
 Apostolus, qui supra pectus do-
 mini in Coena recubuit, nec nō &
 Polycarpus discipulus eius obser-
 uauerūt. Tandem autem inspira-
 tione diuina plurimis in unū con-
 cordātibus, & sanioris fidei & sci-
 entiaē Episcopis, promulgatū est
 solenne decretū a Victore Roma-
 no pontifice de Paschæ cōcordia,
 & subscribentibus uenerabilibus
 Episco-

ECCLESIASTICÆ. LIB. V.

Episcopis Narcisso Hierosolymitano, Theophilo Cæsariensi, Irenæo Lugdunensi, cū cæteris Episcopis Galliarum, & confirmantibus, quod in Dominica die resurrectionis Christi mysterium Pasche debeat omnimode celebrari.

Haymo. CAP. XI.

Mihi autē uidetur Romanā ecclesiam prudēti consilio & saniore sentētia hoc potius elegisse, ne Iudaizare uideremur, & Mosai cum adhuc uel figuratiuū Pascha obseruare, si semper xiiii. luna solennitatē Paschæ celebremus. Vnde quia finito ueteri & typico nouum Pascha Christus instituit, & pro esu agni typici tradidit immaculati sui corpis & sanguinis mysteriū. Recte sicut agnum typicū

EPITOME HISTORIÆ

non sumimus, sic iam figuram negligimus, cū rem tenemus. Itaq; et illam xiiii. diei obseruantiam cū Iudæis non facimus, sed die resurrectionis Domini nouum potius nostrū Pascha celebramus. Quia cum Pascha transitus interpretet, & nostrū transitum, uel de uitiis ad uirtutem, uel de morte ad uitā significet, recte & uere transitus noster, quia passione Domini incipit, cum Dominus resurgit perficitur, & ideo tūc potius Pascha celebramus. Nihil em̄ nobis Christum mori profuit, nisi & resurgere profuisset. Sunt & aliæ forsā Patrum rationes, quas diligēs & studiosus lector alicubi poterit reperire. Sed iam ad narrationis ordinem reuertentes, pausemus hic aliquan-

ECCLESIASTICÆ LIB. VI.
aliquantulum, ut postmodum re-
creati sextū uolumē expediamus.

LIBER VI. CAP. I.

Igitur Cōmodo Imperatore tre-
decim annis functo Imperio, &
Aelio Pertinace post eū solis sex
mensibus, Seuerus suscepit Prin-
cipatum. Sed & Victore Papa x.
annis episcopatu functo Zephy-
rinus suscepit sacerdotiū. Extant
eo tēpore plurimi ecclesiastici uiri
et stylo illustres. Heraditus qui in
Apostolum commentatus est, et
maximus qui de famosissima om-
nium hereticorū quæstione disser-
ruit, sed & candidus in exameron
idē de principio Genesis scripsit,
Appius quoq;. Hic cum quibusdā
aliis hæreses ortas suis tēporibus

EPITOME HISTORIÆ

cōfutant, & maxime heresim Pauli Samosatēni, habentis auctoritatem a quodam Artemone, dicitis: purum hominē, & absq; Deo fuisse Saluatorem, & mentientis id ipsum ab Apostolis antiquitus fuisse traditū. Interea Seuerō q̄q; aduersus ecclesiam seuiēte, martyres multi efficiuntur, præcipue tamen apud Alexandriam. Quo ex omī Aegypto ac Thebaide, uelut in quoddā stadiū pietatis, athletæ ducebātur. In quibus & Leonides pater Origenis, pro fide Christi capite plexus est, qui tēnere adhuc ætatis supradictum puerum dereliquit.

Haymo. CAP. II.

HVius scilicet Origenis uitam & actus, & dogmata, si quis uult

ECCLESIASTICÆ LIB. VI.
uult plenius nosse, legat Eusebiū,
de quo hic transferimus. Qui de
eo tanta & talia scribit, quanta &
qualia non est dignum huic com-
pendio inserere, maxime cum no-
uerimus prædictum Eusebium a
quibusdam ecclesiasticis uiris ali-
quantulum notatum fuisse, quod
nimius fuerit in laude Origenis.
Illud uero de eo breuiter enarra-
mus, qđ etiā orthodoxi quoq; &
religiosi uiri diffiteri nō possunt.

De Origene. CAP. III.

Origenes Leonidis martyris
filius, & ipse fere a pueritia
uolūtate martyr & forsitan actu,
nisi quia a matre surripiente nocte
uestes eius pia fraude præpeditus
est, magnā a deo et manifestā gra-
tiam scientiæ consequi, potens in

EPITOME HISTORIÆ

Grāmatica, et cæteris cōmunibus
literis, in et omī Philosophica eru
ditione apprime institutus. Maxi
me autē in lectione & doctrina di
uinorū uoluminū potentissimus
illius tēporis & famosissimus in
dagator. Hic ergo pro magna &
incredibili scientiæ prærogatiua
Doctor ecclesiæ apud Alexandria
a Demetrio ipsius loci Episcopo
constituitur, cathedramq; docto
ris obtinet tertius post Pantænū
& Clementem, cuius scilicet Cle
mentis, & ipse exitit auditor, ubi
dum Verbum Dei palam, tam ui
ros q̄ foeminas instituēs docet, &
occasionem omnis turpis maledi
cti uult infidelibus excludere, quæ
dam minus perfecti sensus exercet
in proprio corpore, sed feruentis
fidei

ECCLESIASTICÆ. LIB. VI.

fidei & nimie castitatis opus. Nā
cum ante omnia præcepta euange
lica et uoces Saluatoris obseruaret
& obseruari præciperet, illud euā
gelicum attendens, quia sunt eu
nuchi, qui se castrauerūt propter
regnum Dei, dominicam uocem
re atq; opere mox in semetipsum
aggreditur adimplere. Tunc igit
maxime dat operam doctrinæ &
predicationi, quando aduersariis
nulla derelicta est obtrectandi su
spitio. Tunc ut Apostolus dicit,
Verbum Dei opportune prædi
cat, et importune, per diem et per
noctē, publice & priuatim, in ab
stinētia plurima, in ieiuniis, inde
ficientibus, uigiliis pene iugibus,
ita ut si quando parū aliquid som
ni naturalis necessitas exigeret,
H

EPITOME HISTORIÆ

hunc ille non superstratum, quo
omnino nullo utebatur, sed su-
per nudi soli deprehēderet super-
ficiem. Fertur autem, quod ex ei-
us auditorio plurimi de utroq; se-
xu martyres effecti sunt. Extant
eius ingenii libri multi, inter q̄s
in sacras scripturas commentarios
ædedit sane doctissimos. Itē xxx.
libros in partem quandam Isaie
Prophetæ commentatur, in Eze-
chielem quoq; uiginti & quinque
libros, totidemq; in Cantica can-
ticorum. Librum etiam de Mar-
tyribus ad Ambrosium scripsit,
tanta & tam districta spiritus uir-
tute, ut eius sententiis tanquā ua-
lidissimis muris multos ad mar-
tyriū stabiliret. Sunt & alia opu-
scula pene innumerabilia, quæ
omnia

ECCLESIASTICÆ LIB. VI.

om̃ia in hoc compendio enume-
rare hō est opus. Sed illud pigra-
rum ferri de leo, quod nunquā
permisit ea quæ in ecclesiis discere
bat, a notariis excipi, nisi quando
iam lxx. ætatis agens annum, mul-
to usu & labore, plurimum fidu-
cie in uerbo Dei acceperat. Iam sci-
licet quando in eo erat uitæ graui-
tas, & maturitas ætatis, & multæ
experientiæ authoritas. Inter quoq;
eruditionum suarum studia, ne il-
lud quidem omisit Origenes, per-
ficeretur & addiscere Hebrææ lin-
guæ uirtutem, ut cognosceret uel
ea quæ a Iudæis leguntur, qualia
sint, uel cæterorum interpretum,
qui præter lxx. interpretati sunt,
quæ esset eruditionis diuersitas.
Imo præter istas quæ in usu sunt
simmo

· · · · · EPITOME HISTORIÆ · · · · ·

Aquila, uel Simmachi, uel Theodotionis inuenerit etiam alias interpretationes in absconditis & secretis latentes, in quibus nec nomina quædam interpretum reperit scripta. Dicit autem q̄ aliam reperit in Actiaco littore, apud Nicopolim, aliã in Hierico, atq; alias in aliis reperit locis. Sed et aduersum hæreticos confutandos, tam uiua uoce, q̄ librorum disertis disputatiõibus elaborat. Nam & Berillum Bostre urbis Arabiae Episcopum, qui dicebat Saluatorem nostrum, neq; extitisse ante carnis natiuitatem, neq; propriã habere diuinitatis existẽtiam, sed hoc solum, q̄ interna deitas in eo habitaret, disputando cõfutauit, & Celsum quendam Epicureum Philo-

ECCLESIASTICÆ LIB. VI.

Philosophum, qui contrarios li-
 bros fidei scripserat. HAYMO
 Vnde plurimum admirari nō suf-
 ficio, q̄ uir tam illustris, tam aper-
 te rebellans & obuians hæreticis,
 deuolutus sit in notissimam hære-
 sim & errorem, scilicet quod Sera-
 phin in Asia Spiritum sanctū ex-
 posuerit, & in alio loco de poenitē-
 tia diaboli scripserit, & de absolu-
 tione reproborum post mille an-
 nos, & multa alia quæ orthodoxe
 fidei aduersantur, maxime cū ab-
 stinentissimæ & castissimæ uitæ
 fuisse referatur, & tam præclare do-
 ctrinæ, tamq̄ puri & lucidi sermo-
 nis. HAYMO. Ego sane de
 eo salua fide Patrum dixerim, uel
 quod hoc omnino non scripserit,
 sed ab hæreticis ob præclarum no-

EPITOME HISTORIÆ

men eius obfusandum maligne
conficta sint & conscripta, & no-
mine suo pretitulata, uel si scripsit
non statuit ex sententia, sed disse-
ruit ex opinione. Nam ut ipse de-
cit Philosophorum & hereticorum do-
gma didicerat, ne ad eos convincen-
dos imparatior esset, si ignoraret
quæ apud ipsos erant. Et fortasse
cum in aliquibus locis scribendo
attingit eorum errores, calumnia-
tus est, hoc a semetipso dixisse.

Quod si etiam prædictas hæreses
ut placet quibusdam, ex sententia
scripsit, ualde compatiendum est,
tam eruditi pectoris uiro, qui tam
tam nobis eruditionis copiam mi-
nistrant. Cuius uita, si qua sunt
in scriptis, potest eorum quæ fide-
liter scripsit luminosis quidam ac

coelestis

ECCLESIASTICE LIB. VI.

eccelestis splendor exuperare. De
quo et a patribus dictum est, quia
ubi bene scripsit, nemo melius.
Quod autem erratum est ab Ori-
gene & cōtra orthodoxam fidem
aliquid descriptū, opinor hoc ei
accidisse, q̄ nimio lectiōis studio
Philosophos est amplexus. Atti-
gerat em̄ & omnino affecutus fue-
rat secreta Platonis & Pythagore
Zenonisq; Stoici & Cerinthis uo-
lumina, ceterorūq; Philosopho-
rum. Et fortasse quia nimis est im-
moratus, & diutius ebibit de cali-
ce Babylonis inaurato, quodam
modo coactus est de eius fece in sa-
cram scripturam aliquid effunde-
re, ex quo ualde & uigilanter cauē-
dum est ecclesiasticis uiris, ne ni-
mis Philosophicis institutis dent

EPITOME HISTORIÆ

operam, ne forte cum inebriati fu-
erint, inanibus poculis et cūmidis
assertionibus inflati, difficiliter re-
tracto pede ad humilitatem Chri-
sti reuocentur, & tardius fidei no-
stræ acquiescant, quando quidem
edocti sunt contraria. Ne hoc di-
cendo artium lectores damnamus
uel artes, nam & ipsæ non inuili-
ter leguntur, ad profundas questi-
ones enodandas, & protractandas
rationes. Quippe ipsa est domina
artium, & ei ceteræ ut pedissequæ
famulatur. Verum quosdā Scho-
lasticos non mediocriter reprehē-
dimus, qui libris gentiliū tam fa-
miliariter adherent, & totos se im-
mergunt, ut totū pene in eis ui-
tæ suæ cursum & eruditionis con-
sumant, quā honestius erat eccle-
siasticæ

ECCLESIASTICE LIB. VI.

frustra intendere disciplinæ, quæ re-
ctius & facilius sacræ scripturæ li-
bros addiscere. Quibus legendis
si darent operam, paucioribus cer-
te temporis spaciis totam in se Bib-
liothecam transfunderent, quam
omnes illas frivolas & pene inuti-
les scientiolas quibus occupantur.
Sed ecce dū nimis Origeni inten-
dimus, & eius occasione hunc fa-
cimus excursus cōtra legem com-
pendii, pene cæterorum, qui per
idem tempus fuerunt, & uerbo et
exemplo iuuerunt ecclesiam, obli-
tiscimus. Vnde nunc ad narratio-
nis ordinem reuertamur.

Seuerus regnat annis

xviii. CAP. III.

Taq; Seuero Imperatore xviii.
annis functo Imperio, & tunc

H v

EPITOME HISTORIÆ

tradito filio eius, Alexander qui
dem de quo ante memorauimus,
cōfessionis titulo satis clarus, Hierosolymorū Ecclesiæ subrogatur
Episcopus. Cū forte ex gente Cap
padocum, ubi erat præclaræ ur
bis Episcopus, Hierosolymā orā
di gratia aduenisset, & omnibus
diuino oraculo innotuisset tali uo
ce coelitus emissa, Suscipite Epi
scopum, qui uobis a Deo destina
tus est. Captus ergo nō finitur ad
propriū Episcopatum reuerti,
sed ibidem residere cogitur. Cum
tamē adhuc superesset prædictus
eiusdē loci Episcopus Narcissus,
sed fessus senio, pōtificali ministe
rio sufficere nō potens. Interea Se
rapion quoq;, Antiochi Episco
pus, uir magnę eruditionis, cuius
multa

ECCLESIASTICÆ LIB. VI.

multa habetur opuscula, defungitur. Cui succedit Asclepiades, & ipse unus ex præclaro numero cōfessorum.

Antoninus regnat vii. annis & sex mensibus. CAP. V.

Sed & Antoninus Imperator diem obiit, cui succedit Macrinus. Quo in breui consummato, id est post annum, successit Imperator Antoninus. Cuius primo imperii anno Zephyrinus, Romanus pontifex diem obiit. Calisto succedente. Zephyrinus Papa sedit annis octo, quo etiam finem faciente, præsidet Urbanus, qui & ipse post viii. annos, sedere reliquit Pontiano. Sed & Antonino quatuor annis functo Imperio, succedit Alexander.

EPITOME HISTORIÆ

Haymo. CAP. VI.

Per idem tēpus florent in eccle-
sia disertissimi uiri, quorū Epi-
stolas quas ad se inuicem dabant,
tam facūdas, q̄ foecundas, Alexan-
der uenerabilis Hierosolymorū
Episcopus in Bibliotheca Hiero-
solymorum, quam & ipse multo
labore & sumptibus ad postero-
rum utilitatem construxerat, facit
diligenter reponi. HAYMO.
Agimus gratias tantē patrum dili-
gentiæ, quorū circa sacras scriptu-
ras tam feruentissima occupatio,
& tam iugis sollicitudo fuit, ut nō
solum scriberent libros, uel expla-
narent, sed etiam scripta quorum
libet uirorum illustriū diuinitus
inspirata, multis laboribus, mul-
tis quoq; expensis in opus notari-
orum

ECCLESIASTICÆ LIB. VI.

orum sibi coaceruarent, ad profes-
sum uniuersalis ecclesiæ. Hæcen-
go mercimonia preciosa, hic ui-
uus extitit thesaurus, comparare
sibi scripta maiorum, & condere
Bibliothecam, aggregare libros
in archiuis templorum, magis q̃
numos in archa. Audiant huius
temporis ecclesiasticæ personæ &
rubore confundantur, quia uesti-
giis Patrum tam impudenter &
imprudēter recesserunt, quod ser-
ui facti sunt ancillarum, ambitio-
nis, & pecuniæ. Et qui potuerunt
sublimes scripturas indagare for-
tassis facilius, quā maiores nostri,
cum illorum diligentia exemplari-
bus copiosius habundent, prohi-
pudor nunc ad infima rerū & con-
temptibilia, ad ciuiles causas & lo-

EPITOME HISTORIE

culos conuertuntur. Sed hec hactenus. In illis diebus Hippolytus episcopus multorum conditor opusculorum, inter cetera sua libellum de Pascha adidit, in quo etiam temporum Canonem et descriptionem quandam pulchram ratione depingit. BEDA. Hic decemnouenalem circulum Paschæ repariens primus dedit occasionem Eusebio, qui de eodẽ decemnouenali circulo tractatum composuit.

Alexander regnat xix. annis. CAP. VII.

Interea Alexandro Imperatore defuncto, Maximinus Cæsar succedit. Iste primus ex militari corpore absq; Decreto Senatus, Imperator efficitur. Qui dum odio aduersus prædecessoris sui Alexandri

ECCLESIASTICE LIB. VI.

randri domū, & matrē eius Mam-
mean pro eo maxime, q̄ Christi-
ana erat, & Origenem presbyter-
um, quem Rome accitum & hor-
norifice habitū ipse audierat, qui
tunc non solum Alerandriæ, sed
toto orbe clarus habebatur, infe-
stat. Hac inquā occasione persecu-
tionē comouet per ecclesias, maxi-
me aduersus Doctores ecclesiarū.

Maximinus regnat tri-
bus annis. Cap. VIII.

Ed per Dei providentiā in bre-
ui cōsummatuſ simul finem ui-
tæ & persecutionis facit.

Post quem imperat Gori-
dianus. CAP. IX.

Pontiano uero Romano ponti-
fice tunc finem faciente, succe-
dit Antherus. Quicum non am-

EPITOME HISTORIÆ

plius q̄ mense uno ministrasset; sacerdotium reliquit Fabiano.

BEDA CAP. X.

Hic testimonio Spiritus sancti in specie colūbæ super caput eius descendente Episcopus ordinatur, quod alii de eo, alii de Zephyrino Episcopo factū fuisse tradunt. Per idem tēpus Africanus inter Scriptores ecclesiasticos nobilis habetur. Hic multos scribit libros & Epistolas, inter q̄s Matthæi & Lucæ in generatione Christi evidentissime ostendit consonantiā, & Chronicā iple cōponit.

Gordianus imperat sex annis. CAP. XI.

In terea Gordiano Imperatore finē faciente, Philippus cū Philippo filio suo succedit. Hic pri-
mus

ECCLESIASTICÆ LIB. VI.

mus omniū Imperatorum Christianus fuit. Cui uolenti interesse uigiliis Paschæ, & communicare mysteriis, restitit Fabianus Papa, nec permisit donec confiteretur peccata sua, & staret inter poenitentes. Hic post tertium sui Imperii annū cū millesimus a conditione Romę annus esset expletis magnificis ludis celebraturbis natalem.

Philippus regnat annis septem. CAP. XII.

Post hunc Decius succedit. Hic cum Philippus patrem & filiū interfecisset, & ob odium eorum infestus esset Christianis, persecutionem mouet ecclesiis. In qua Fabianus in urbe Roma martyrio coronatur, Cornelio succedente, qui & ipse resoluitur martyrio.

EPITOME HISTORIÆ

In Hierosolymis quoq; Alexan-
der uir eruditissimus, Episcopus
præclarus, numero confessorum
post longæ uitæ uenerandâ ca-
nitiam, post multos cruciatus &
uincula inter ipsa uicissim sibi suc-
cedentia tormēta deficit. BED A
Tunc sanctus Anthonius mona-
chus Aegypto dicitur exortus.
Interea sub Decio persecutio Chri-
stianis illata uehementer exarsit,
et innumerabiles sancti de utroq;
sexu maxime apud Alexandriam
agones desudant, ita ut crederes
prima persecutionū tempora re-
nouari, de quibus Dionysius Ale-
xandrinus episcopus in Epistolis
suis ad Fabianum Episcopum ple-
nissime refert. Qui & ipse Diony-
sius postmodū capitis plectit sen-
tentia.

Nota

ECCLESIASTICÆ LIB. VII.

Nora uiros diuitiarū facile
labia fide. CAP. XIII.

Sed quia in arca Domini etiam
Spalegerant cū tritico, aliquantū
tūcad primā iudicis faciē Christū
negant, ad aras prosiliunt, timen-
tes magis bonorū temporalīū di-
reptionem, q̄ summum bonum
amātes. De quibus predixerat do-
minus, quoniam qui pecuniam
amant, hand difficile labuntur.

CORNELIVS quo tempo-
re Nouatus Cypriani Episcopi
presbyter exurgit, hīca iuuentute
spiritu immūdo uexatus cū tēpus
a domino apud exorcistas cōsum-
plisset, egritudinem incurrit gra-
uem, ita ut desperaret, nude & ia-
cens in lecto pro necessitate aqua
perfusus est, nec reliqua in eo que

EPITOME HISTORIÆ

baptisati cōsequi solent, solēniter
adimpleta sunt, unde & spiritum
sanctum nunquam potuit prome-
reri. Hic Romam ueniēs elatione
tumidus, spem salutis penitus eti-
am si digne pœnituiſſent nouo
dogmate conatur lapsis adimere.
Ex quo & princeps efficitur hæ-
reticorum Nouatianorum, qui
ab ecclesia separati, nouo nomine
catharos, id est, mundos se appel-
lauerunt. Ob quam rem consiliū
sacerdotale celeberrimum in urbe
Roma congregatur, cuius acta cō-
siliū sequens libellus explicabit.

LIBER VII. CAP. I.

Sedente itaq; Cornelio pontifi-
ſce cum Episcopis lx. numero,
totidēq; presbyteris & plurimis
Diaconis

ECCLESIASTICÆ LIB. VII.

Diaconibus cōtra Nouatianorū
hæresim differitur uigilanter, sta-
tuiturq; suffragantibus utriusq;
paginae testimoniū eos qui lapsi
fuerant curandos esse, & fomētis
poenitētię medicandos & Noua-
tum nihil habentem charitatis fra-
ternę, cum reliquis sequacibus ei-
us ab ecclesia sequestrari. Extat de
his Epistola Cornelii ad Fabianū
Antiochenum Episcopum, & li-
bellus Cypriani magnificētissime
æditus, quo & lapsos confortatur
& contradicentes anathematizat.

Decius regnat annis duobus

& tribus mensibus. Cap. II.

¶ Interea Decius duobus nec inte-
gris annis functus Imperio, cū
filiis pariter occiditur. Quo tem-
pore fertur etiam obisse Origenē.

EPITOME HISTORIÆ

cum plenus esset dierum. & pene
septuagenarius. Tunc Gallus cū
Volusiano filio suo obtinet Im-
perium. Cuius cum Regnum flo-
reret in initio, & cuncta ei ex sen-
tentia cederent, ad exemplum De-
cii sanctos uiros qui pro parte Re-
gni eius Deo supplicabant, perse-
cutus est, cum quibus & prosperi-
tatem suam & pacem fugauit. Per
idem tempus quæstio oritur in
Africa partibus, de hæreticis re-
baptizandis uel nō, sed Cornelio
ceterisque Occidentilibus Episcopis
manet potius hæc sententia, post
abiectionē dogmatis, sola eos ma-
nus impositione purgandos.

Cornelius sedit annis cir-
citer tribus. CAP. III.

Igitur Cornelio per martyrium
consum-

ECCLESIASTICÆ LIB. VII.

cōsummato, Lucius succedit, quo
solis mensibus octo functo Apo-
stolatu, Stephanus leuat in Anti-
stitem, qui de nō rebaptisandis he-
reticis similem Cornelio fert sen-
tentiam. CAP. IIII.

EO tempore Dionysius Alexā-
driæ Antistes famosus habet,
qui multa & uaria scribens instru-
ctionum nobis, et doctrine copio-
sam materiā dereliquit. Extat hu-
ius ad Stephanum Papam episto-
la, de multis ecclesiasticis differens
causis. Extant & eius literæ quas
contra Sabellianam hæresim pro-
secutus est, quæ suo tempore exor-
ta est, plena blasphemiiis in Deū
patrem & Dominum nostrum Je-
sum Christum, negans esse uerū
filium, nec primogenitum omnis

EPITOME HISTORIÆ

creature, simul & spiritu sancti auferens intellectum.

Gallus Imperator regnat duobus annis nec integris. Ca. V.

Interea Gallus Imperator moritur, Valeriano succedente cū filio Galieno. Stephanus diē obiit.

Xystus Episcopus eligitur. CAP. VI.

Valerianus maxime persequitur Christianos, cum tamen primum benignus fuerit et humanus, postmodū uero seductus per quendam Magicę artis magistrū, et principē Magorū Aegyptiorū. De huius persecutiōe Dionysius scribit in diuersis operibus suis, in quibus narrat præclara gesta martyrum, & suam ipsius persecutiōnem meminit, et cuiusdā Asterii inter

ECCLESIASTICÆ LIB. VII.

inter sanctos martyres clarissimi
uiri & urbis Romę Senatoris. Ac
cidit hunc aliquando apud Cęsa
reã Philippi famosissimo huic spe
ctaculo adesse, quod ibi certa et so
lęni die immolabatur uictima ad
radicem montis, & arte quadam
Dæmonis nusquam comparens
tollı in cœlum a gentibus credeba
tur. Tunc Asterio humanos mise
rante errores, et pro his ad Deum
ualde supplicante, subito uictima
cōspectibus omniũ redditur, nec
ultra in locis illis hic extitit error.
Huius urbis ciuem fuisse aiunt mu
lierem illã, quę a Salvatore nostro
a profluuiō sanguinis sanata est,
domusq; eius nunc in ea ostendi
tur. Pro foribus eius domus basis
quędam in loco editiore monstra

EPITOME HISTORIÆ

tur, in qua mulieris illius uelut
genibus saluatoris prouolutæ pal-
masq; suppliciter tendentis ima-
go, ære uidetur expressa. Astat ue-
ro alia gre nihilominus fusa statua
in habitu uiri stola capite circun-
dati, & dexteram mulieri porrigē-
tis. Cuius ad pedem statuæ & basi
herba quædam specie noua nasci-
tur, quæ cum exorta fuerit, excre-
scere solet usq; ad fimbriam stolæ
illius ærei indumēti, maxime quā
cum summo uertice herba crescēs
contigerit, uires inde ad depellen-
dos omnes languores morbosq;
cōquirat. Ita ut quæcūq; fuerit in-
firmitas corporis, haustu exiguo
madefacti graminis depellatur, ni-
hil omnino uirium gerens, si an-
tequam fimbrię summitatem con-
tigerit

ECCLESIASTICÆ LIB. VII.
tigerit, decerpatur. Hanc statuam
ad similitudinem Iesu uultus for-
matam tradebant, quæ permansit
usq; ad tempora nostra quâ ocu-
lis nostris inspeximus. BEDA.
Hunc ergo Valerianum Dei iun-
dicta statim consequitur. Nam a
Sapore Rege Persarum capitur,
ibiq; luminibus orbatus, senectu-
te miserabili cōsenescit. Galienus
eius filius postquam summam re-
rum solus obtinuit, tam claro dei
iudicio territus, moderatius agēs
persecutionem in nostros cessare
facit. Ob meritum tamen uel pro-
priæ libidinis, uel paternæ theo-
machiae innumera Barbaris assur-
gentibus Regni detrimenta susti-
nuit. Tunc temporis Cyprianus
Carthaginensis Episcopus, cuius

EPITOME HISTORIÆ

doctissima extāt opuscula, martyrio coronatur. Stephanus quoq; & Xystus, Romę Episcopi, decedunt martyrio.

De Paulo Samozateno hæretico. CAP. VII.

ITaq; post Xystum Romanum Pontificem, Dionysius subrogatur, Paulus de Samozata suscepit sacerdotium. Hic in hæresi deuoluitur, dicens: Christum cōmunis naturæ tantummodo hominem fuisse. Tunc celebratur Conciliū, rogaturq; Dionysius adesse, qui senectutis causa prohibetur, sed adest per Epistolā. Statuitur Paulus in medio, & frequēti tractatu & disputationibus arguitur, confidentibus uenerabilibus Episcopis, & blasphemiam eius publicatibus

ECCLESIASTICÆ LIB. VII:
tibus. Firmiliano scilicet a Cæsare
rea Cappadocię Heleno Sardenfi
Nicoma ab Iconio, et Hymeneo
Hierosolymorum precipuo sacer
dote, & uicing huic urbi Cæsareę
Theoteco, Athenodoro & Gre
gorio Ponti prouintię sacerdoti
bus. Hic autē Gregorius cuncto
rum sermone celeberrimus habet
& potens in operatione signorū.
Hic forte duobus fratribus habet
tibus possessionem stagni, & de
captura piscium sæpe litigantibus
usq; ad humani sanguinis effusio
nem, medius interuenit, & facta
oratione cruentam deinceps inhi
bens, fratrum contentione aquas
abire iubet, & recedunt, fitq; solū
frugum quod antea fuerat nauis
ferax. Sed & in quodam loco cum

..VEPITOME HISTORIÆ

ad construendam ecclesiam rupes
obesset, pernoctans in oratione
transtulit rupem. Item cum per al
pes transiret, aliquando necessita
te niuium coactus, ad fanū diuer
tit Apollinis, ibique pnoctat. Quo
mane recedēte, recedit et Demon
Poscitur dare responsa, ut prius,
obmutescit. Cōsultitur a Sacerdo
te, opponit titulum aduētus Gre
gorii. Mox sacerdos occupat uiā,
perueniensq; ad Gregoriū, quere
lam expulsi numinis exponit, que
stumq; deplorat amissum. At ille
scribit Epistolam in hæc uerba.
Gregorius Apollini. Permitto ti
bi redire ad locum tuum, & agere
quæ consueuisti. Hanc Sacerdos
ad fanum fert Epistolam, ponitq;
iuxta simulachrum. Adest iterū
Dæmon

ECCLÉSIASTICÆ. LIB. VII.

Dæmon, iterū dat responsa. Tūc
Sacerdos in semetipsum conuer-
sus ait: Quomodo nō multo me-
lior est Gregorius isto Apolline,
citius obtemperat iussis. Et descē-
dens eadem hora ad Gregorium,
referensq; Epistolam, rem ordine
pandit, utq; se offerat Deo rogat.
Tunc relicta gentilitate, factus est
ab eo catechuminus, & cum se ca-
stissimæ uitæ & abstinentissimæ
mancipasset, etiam baptisma con-
sequitur, et in tantū fide & uirtute
p̄ficit, q̄ beati Gregorii successor
in Episcopatu efficitur, sed & inde
Gregorius ingenii sui nobis in par-
uo maxima monimēta dereliquit.

Nota Metaphrasim Grego-
rii martyris et Episcopi Neo-
cesariæ. CAP. VIII. xii

EPITOME HISTORIÆ

IN Ecclesiasten nāq; Metaphra-
sim scribit magnificentissime &
catholicæ fidei expositionē breui-
ter ita continentem. Vnus Deus
Pater uerbi uiuentis, sapiētie sub-
sistentis, & uirtutis sue & figuræ,
perfectus perfecti genitor pater fi-
lii unigeniti, unus deus solus ex so-
lo Deo, figura & imago deitatis,
uerbum penetrans, sapientia com-
prehendens omnia, & uirtus qua
tota creatura fieri potuit. Filius ue-
rus ueri, & inuisibilis ex inuisibili,
et incorruptibilis ex incorrupti-
bili, & immortalis ex immortali,
& sempiternus ex sempiterno.
Vnus spiritus sanctus ex Deo sub-
stantiam habens, et qui per filium
apparuit imago filii perfecti perfe-
cta, uiuentibus causa sanctitatis,
sancti

ECCLESIASTICÆ LIB. VII.

sanctificatiōis præstatrix, per quē
Deus super omnia et in omnibus
cognoscitur, & filius per quē om-
nia. Et trinitas ista perfecta mate-
state & sempiternitate & regno
minime diuiditur, neq; ab aliena-
tur. Igitur neq; factū quid aut ser-
uiens in trinitate, neq; superindu-
ctum tanquam antehac quidē nō
subsistens, postea uero supingres-
sum. Neq; ita defuit unquā filius
patri, neq; filio spiritus sanctus,
sed inconuertibilis, incommuta-
bilis eadem trinitas semper. Hæc
nus de Gregorio.

Galenus Imperator regnat
annis xv. CAP. IX.

I Nterea Dionysius apud Alexā-
driam in pace ecclesiastica diem
obiit, decē & octo annis functus

EPITOME HISTORIÆ

Sacerdotio, Maximus succedit.
Claudius regnat annis
duobus. CAP. X.

CAlienus quoque moriens Clau-
dium habet successorem, qui
in brevi moritur, Aureliano suc-
cedente. Cuius temporibus con-
gregato apud Antiochiam Con-
cilio, Paulus Samozatenus ulti-
ma animaduersiōe damnatur, di-
sputante cum eo Malchione quo-
dam perfecte eruditionis uiro, ex-
cipientibusque Notariis. Quæ di-
sputatio ita magnifice ab eo & ac-
curate habita est, ut nunc quoque
legentibus sit in admiratione. Itaque
secundo iam manifeste Paulus he-
reticus confutatur, datis Epistolis
Dionysio, Romano pontifici, &
Maximo Alexandrino, cuius hæ-
resis

ECCLESIASTICÆ LIB. VII.

res. Qualiter filiū Dei negaret de
scēdisse de celo, sed a Maria coepis
seasseret, & initium habuisse de
terra. Qualiter etiā Psalmos, qui
in Dominum nostrū Iesum Chri
stum dicebātur, cessare fecisset, ue
lut Neotericos, et nuper inuētos.
Per semetipsum uero compositos
diebus Paschæ in medio ecclesiæ
canere fecisset, mulieres quas ipse
horrendū auditu, de se institue
rat. Qualiter etiā incedens per pla
team, tali quadā ambitione utere
tur, ut publice epistolas relegeret,
atq; in auditu omnium & oculis
dictaret, assistētibus sibi in platea
Notariis, quanq; superbe etiā tri
bunal in ecclesia sibi, multo altius
q̄ fuerat, collocasset, et uerbum fa

EPI TOME HISTORIÆ

ciens iactaret supra modū, dexterā
ac palmam femori illideret, pede
q̄q̄ subsaltaret, & scabellū feriret,
& more theatrāli ab auditoribus
uoces clamoras & plausum expete
ret. Maxime impudenter etiā mu
lieres secum habitare permisisset,
& presbyteris & diaconis, qui ei
us morem gerebāt similem dedis
set licentiam. CAP. XI.

Igitur damnato & expulso ab ec
clesia cum exire nollet, publica
manu ex mandato Aureliani Im
peratoris, Domnus nomine in ec
clesia Antiochena succedit Episco
pus. Interea malis consiliis deprā
uatus Aurelianus, persecutionē
meditat̄ in nostros, eousq̄ ut scri
ptis literis uolenti subscribere, de
xtera Dei interuenit, & subscripti
onem

ECCLESIASTICÆ. LIB. VII.

onem deturbauerit fulmē quoq;
ante eum magno pauore circum/
stantium ruerit, ac nō multo post
morte subita condemnatur.

Aurelianus regnat an/
nis sex. CAP. XII.

CVi Probus succedit, cui & to/
tidem annis cōsummato, Ga/
ius cum filiis Numeriano & Cari/
no succedit. Quibus in breui con/
summatis regnat Diocletianus,
sed Paulo ante Imperiū eius Dio/
nysius Romanus pontifex obiit.

Dionysius Papa sedit an/
nis ix. Gaius cum filiis re/
gnat duobus annis nec in/
tegris. CAP. XIII.

BEatus quoq; qui tunc meruit
rapi de mundo, ne uideret ma/
la quæ iste Diocletianus mox in/
K iiii

EPITOME HISTORIÆ

tulit ecclesiis ultra, q̄ credi potest.
Tūc Apostolatuī succedit Fœlix,
quo tempore Manes Magus quī-
dam, secūdum nomen suū infa-
niens, Perses genere, a quo & Ma-
nichæorū hæresis, nouam sectam
facit, & dogmata quædā profert,
a diuersis mutuata hæreticis, &
nunc Christū se simulat, nunc Pa-
radetū se nominat. Et elegit xii. ad
similitudinē Christi, discipulos.

Fœlix Papa sedit annis

sex. CAP. XIII.

Igitur Fœlice Papa consumma-
to Euthicianus succedit, quo in
breui consummato Gaius, episco-
pus eligit. Hic iam tēpore Eusebii
xy. annis sacerdotio perfunctus,
Marcellū reliquit successorē, quē
iam tempus persecutiōis inuenit.

LIBER

ECCLESIASTICÆ LIB. VIII.

LIBER VIII.

Euthicianus sedit v.

annis. CAP. I.

INterea nonusdecimus annus
erat Imperii Diocletiani, & in-
cipit fieri persecutio in Christia-
nos ab eo per maxima. Iusto liqui-
dem Dei ludicio, & necessaria cor-
rectione, cum iam multa libertate
multa indulgentia uiciati sunt mo-
res nostrorum, & disciplina eccle-
siarum corrupta. Dum fides no-
stra per diuersa dogmata scindit,
& ob id uilescit. Dum praelati &
Rectores & duces populi humili-
tatis Christianæ & sinceritatis ob-
liti, aduersum se odiis & cōtentio-
nibus inflammantur. Tunc ergo
nephāda edicta Principis propo-
nuntur, ut cunctę ecclesię usq; ad

EPITOME HISTORIÆ

solum destruatur, sacrae scripturae
 cōburatur igne, & si quis nostro
 rū stat in honore priuatus eo ma-
 net infamis. Deniq; qui praesunt,
 iubentur simulachris immolare,
 alioquin conici in uincula ac tor-
 queri. Igitur in Nicomedia & The-
 baide & Phoenice & Alexandria,
 deniq; per totā Aegyptū & Phry-
 giam & Syriam et Cappadociam,
 & cetera undiq; loca turbo perse-
 cutionis tam immensus & intole-
 rabilis fuit, ut ex ipsa nimietate &
 atrocitate gestis martyrum dero-
 get fidē. Alii flagris discerpuntur,
 alii fodiuntur ungulis, alii flāmis
 ignitis uruntur, alii gladio obtrun-
 cantur, alii patibulis affiguntur,
 alii praecipitatur in mare, alii post
 tergum uinctis manibus appen-
 duntur,

ECCLESIASTICÆ LIB. VIII.

duntur, & trocleis distenti mem-
bratim diuelluntur, alii testis ficti-
lium uasculorum lacerantur, do-
nectota eorum eradatur cutis, alii
dantur ad bestias, leones, ursos,
pardos, tauros, apros, & ad omne
ferarum genus. Ipsi sacerdotes ec-
clesiarum nudantur inuerecūde,
huc atq; illuc ab impiis trahuntur.
Prohnephas, quæ homicidis, ad-
ulteris, uenenariis, ac sepulchrorū
uiolatoribus fuerant fabricata,
nunc Episcoporum, presbytero-
rum, diaconorum, cæterorumq;
religiosorum colla constringunt,
ita ut criminosis nec uincula sup-
essent, nec locus ergastuli. Tanta
ergo scelerati Principis Satelliti-
bus inerat libido torquēdi, ut ua-
carent per otium ad extogitādos

EPITOME HISTORIÆ

nouos cruciatus. Quibusdam sub
 unguibus acutas infigunt harun-
 dines, quibusdam plumbū igne
 liquefactū dorso diffundunt, usq;
 ad loca pudenda, quibus egestio
 naturalis procreari solet. Foemi-
 nisq; candētis ferri & exusti plum-
 bi masse, absq; ullo humanitatis
 respectu, per pudenda uisceribus
 merguntur. Et si tortores alicubi
 duas uicinas arbores sibi inuenie-
 bant, ramos ad se inflectabāt, eisq;
 singulis singulos martyrū pedes li-
 gabant, qui rami cum ad situm su-
 um naturali impetu referrent, dis-
 cerptis diuulsisq; uisceribus, auul-
 sa secū membra rapiebant. Tunc
 apud Antiochiam inter cætero s
 agones, quoddā nobile factū est,
 quod silere nō debeo. Duo iuue-
 nes

ECCLESIASTICÆ LIB. VIII.

nes comprehensi immolare coguntur. Atunt, ducite nos ad aras. Qui cum adducti fuissent, manus suas supponentes igni, si subtraherimus inquit, sacrificasse nos credite. Et quo ad usque caro omnis in ignem deflueret immobiliter perdurant. Itaque cum iam crudelitate satiatus Imperator aliquantulum resipisceret, proponit edictum, ut iam Christiani morti non tradantur, sed dextris oculis ferro effossis, & sinistra pollice sauciata sic permaneant. Sed cum statum ecclesiæ crudeli animaduersione uastari illum eternum ac per uigilem non lateret oculum, castigata in paucis familia sua, adest continuo ultrix dei dextera, in Imperatores Diocletianum & Maximianum, quorum

EPITOME HISTORIÆ

alter in Occidente, alter in Oriente uastauerat ecclesiam, ita ut nutu diuino subito permutati, deposita purpura, ceterisque Imperialibus ornamentis plebei fiant ac priuati post Imperiū. Tunc ergo iam per uim & contentionē Romano Imperio in duas procuraciones diuiso, Maximinus in Orientis partibus regnat, ut rapiens nomen Augusti. Constantius in Occidente. Hic Constantius erga nostros clementer agit. Sed & Maxentius Maximini Herculiū filius, collegæ Diocletiani in urbe Roma dominium occupat, & exercet tyrannidem. Hic Magicam secutus artem totam Romam scelerum flagitiis & fece impuritatis replet, gloriam nobiliū obscurat. Senatores p̄scribit

ECCLESIASTICÆ L.B. VII.

bit, matronis nobilibus abutit̃.

Regnum Constantii & Ma-

ximini.

CAP. II.

IN Orientis uero atq; Aegypti
partibus similis est ei per omnia
Maximinus, exutus principē, ra-
bidum induit tyrannum, simula-
chra colit, auguria sectatur, impu-
rus conuiuia & ebriosus, omniq;
genere dissolutionum fluctuans,
hostis maxime Christianorum &
persecutor. Quibus ignes, lami-
nas, cruces, & singulis membris
specialia infert supplicia. Igitur de
cem annis huius persecutionis de-
uolutis, adest iterum diuina pro-
uidentia nostris, & quos per ignē
probauerat, educit ad refrigeriū.
Nam diuina correptus ultione,
idem Maximinus subito inflatus

EPITOME HISTORIÆ

uisceribus distenditur, putrefa-
ctisq; postmodū uulneribus uer-
mes ebullit, foetoremq; intolerabi-
lem exhalat.

Haymo. CAP. III.

Rediuuium (quodāmodo per
similē morbū) habemus nūc
Herodem. Ille quia Christum per-
sequitur, pubetenus inflatus sca-
tet uermibus, & iste probroso eo-
dem laborat exitu, quia persequit
Christianos. Actum siquidē pul-
chro diuine cōsyderationis intui-
tu, ut daretur intelligi, quanta sit
capitis & membrorum cōnexio,
quāta, & q̄ndiuuisa sit Christi cha-
ritas, zelus ad ecclesiam, dum ean-
dem infert uindictam, persecuto-
ribus suorum, q̄ sui ipsius perse-
cutori. Itaq; cum iam desperare a
medicis

ECCLESIASTICÆ LIB. VIII.

medicis, sera ductus poenitentia
Maximinus legē scribit, ut cesset
persecutio Christianorū, & reædi
ficetur ecclesiæ, tunc uelut sole ter
ris reddito, relaxantur omnes uin
cti, & qui damnati erant per me
talla reuehuntur, instaurantur ec
clesiæ, sacerdotia reparantur, stu
pentibus gētilibus turmis, de tan
ta & tam subita rerum mutatio
ne. Sed hanc pacem redditam no
stris, Seuerus Maximinus præfa
ti Maximini Collega, in Orientis
partibus atq; Aegypto tyranni
dem exercēs, statim post sex men
ses perturbat. Rursum aduersus
nostros persecutio instauratur,
concitantur simulachrorum Pon
tifices, in odia & necem Chriano
rum. Quod ut aliqua iusta ratioe

EPITOME HISTORIÆ

uideatur fieri, confinguntur acta
quædam uelut apud Pilatum de
Saluatore nostro habita, in qui-
bus aduersus Christū omnis blas-
phemia conscribitur. Tunc rur-
sum apud Tyrum & Fœnicē mul-
ti martyres agonizant, & per mul-
ta alia loca. Addit quoq; prefatus
Seuerus Maximinus impietati suæ,
q̄ aduersum nostros leges greis ta-
bulis scribit, tanquam in æternum
mansuras, in quibus impie & su-
perbe cōmemorat, q̄ ex Christi-
anorum persecutione esset tempe-
ries, & terræ fecunditas habun-
dantior. Sed his superbis legibus
statim cōtradicitur a Deo, & res-
uertitur in cōtrarium, & pro ipsa
nostrorum persecutione mox re-
stricto hymbribus coelo, & facta
intole-

ECCLESIASTICÆ LIB. VIII.

intolerabili ariditate, fames ibi di-
ra grassatur, aeris quoque temperi-
es in tantam uertitur corruptio-
nem, ut humana corpora pelli-
mis ulceribus intumescant, quæ
ignis sacer appellatur. Igitur duæ
ualidissimæ pestes & lues populū
deuastant, cum tamen quod mira-
bile nec fames in aliquo, nec lues
nostris dominaretur. Vnde post-
modū ab omnibus Christiana re-
ligio uera & perfecta esse in clama-
tur, petiturque a nostris subsidium
alimonie & orationis. Addit quoque
Deus Maximino hanc iusta retri-
butione confusionem, rebellant
& Armeni prius amici Romano-
rum, propter nepharia eius dicta.
Quorum in bello & ipse turpiter
fugatur, & exercitus interiit ense.

L

EPITOME HISTORIÆ

Tunc Sacerdotes Deorum suorum
& diuinos, quorum responsis bel-
la mouerat, interfici iubet, tanquā
fallaces, qui & demum uehementi
ægritudine & doloribus internor-
rum uiscerum correptus, amissis
quoq; morbo luminibus, & tunc
magis quid aduersus Christū cō-
miserit uidens, uiuendi finem fa-
cit, lata prius lege pro liberatione
Christianorum.

De Constantino Impe-
ratore. CAP. III.

PER idem tempus exoritur Con-
stātinus religiosissimus Impe-
rator, Constantii æque modera-
tissimi Principis, de quo paulo an-
te memorauimus, filius & hæres,
Romanum obtinet Imperiū. Hic
in obseruantia religionis omnes
ante

ECCLESIASTICÆ L B. VIII
ante se Imperatores exuperat. Hic
ultimis persecutionum temporibus
fere, cum uellet deus repropitiari
sanctis suis, et ecclesiam suam
tranquilla pacis soliditate stabilire,
Christianus effectus, licetiam dat
Christianis concilia libere congregare,
& edificare ecclesias, quas &
ipse plurimas constituerat, & plurima
largitur, diuino comonitus
spiritu, & hoc coelesti miraculo.
Cum esset pugnaturus contra Maxentium
urbis Romę tyrannum, & inde diuinum
auxilium deprecaretur, uidit nocte per
soporem signum igneum in celo, & stare
angelum dicentem: Constantine in hoc
uinces. Itaque cum hoc signo in
militaria uexilla transformato
procedit ad bellum, idemque signum

IN EPITOME HISTORIÆ

ex auro fabre factū dextera manu
sua gestans, & deprecans Deum,
ut si fieri posset, illam dexteram su-
am nō sineret Romano sanguine
maculari, præstatq; ei Deus, Ma-
xentiumq; tyrannum cōgredi pa-
rantem, cū uniuersis nauibus qui-
bus fluuiū strauerat, demergit in
profundū. Tunc Senatus popu-
lusq; Romanus tyrannica peste li-
berati, Constantinum, ut suæ li-
bertatis restitutorem excipiunt, fa-
ciuntq; ei imaginem ob honorē
triumphi. In cuius dextera idē Im-
perator signum crucis depingi iu-
bet, & subter ascribi huius uirtu-
te urbem restitutam esse libertati.
Tunc legē scribit, cōspirante etiā
secum in hoc Licinio, sororis suæ
Cōstantiæ uiro & consortē regni,
ut ab

ECCLESIASTICÆ. LIB. VIII.

ut ab uniuersis colatur deus Chri-
 stianorum, qui sibi uictoriam de-
 dit & urbi libertatem. Quam legē
 et usq; ad Orientis partes emittit,
 ubi adhuc serbuerat persecutio.
 Tunc apertus, indulgentia legitimi
 Principis, manifeste status ec-
 clesiarum reparari incipit, uerbū
 & doctrina Christi libere propa-
 gatur, celebrantur festiuitates, cō-
 ueniunt Episcopi, ecclesie dedican-
 tur, persecutores quoq; per quos
 Maximinus impietatis somenta
 conceperat, iubente Principe, sup-
 pliciis excrutiantur, ipsius uero ty-
 ranni imagines sculptæ uel pictæ
 præcipitari iubentur, uel atro fu-
 scari, aut coloribus obliterari. Dū
 ergo sic proficite ecclesia apud Deū
 et homines, et quasi quedā imago

EPITOME HISTORIÆ

celestium habetur in terris, pre-
 tus Licinius Augusto inuidens
 Constantino, q̄ ob maximam re-
 ligionem in ueneratione esset om-
 nibus, & maxime Christianis, oc-
 cultas insidias molitur. Sed carēs
 effectū mox apertum bellum indi-
 cit, Christianos uersa uite perse-
 quitur, & noua & inaudita crude-
 litate, missis in carcerem cibum &
 potum interdicit, nolentesq; sa-
 crificare, nouis ac monstruosis ex-
 crucians suppliciis, tradit lanioni-
 bus, ut porcorum more suspensos
 & candicibus superpositos, cedāt
 in frusta, & in mare ad pabulum
 piscibus proiciāt. Missos uero in
 exiliū legitimis uxoribus spoliāt,
 ac suis Satellitibus iūgit. Iam uero
 ecclesias fidelīū, quas prius extrui
 prece-

ECCLESIASTHOS LIB. IX.

præceperat, subvertit. Deniq; tanta eius tyrannide motus, Constantinus, ire obuiâ parat, nec difficultas sic uictorie, ubi & causa iustior & uirtus eminentior extat. Deiectoz tyranno Licinio, soliditatē Romani imperii solus obtinet cū filiis ecclesiarum, statu incredibili diligētiā restituro, quas deinceps sumptibus, privilegiis, honoribus ampliare & sublimare procurat. Hucusq; Eusebius Cæsariēsis. Reliqua Rufinus prosequitur.

LIBER IX.

Sed his tēporibus cōmoda pace & quiete ecclesiis reddita alius persecutionis turbo inuehitur. Etenim Arrius quidam Alexandrie presbyter praua quedam do-

EPITOME HISTORIAE

gmatizat, & ab illa eterna & ineffabili dei patris substantia uel natura filium conatur abscindere, dicens: Nō semper deus Pater fuit, nō semper fuit Dei Verbum, sed fuit quando Deus Pater nō fuit. Dei autem Verbum ex nō existentibus factum est, existens enim si existentem ex non existente fecit, quapropter fuit aliquando, quando non fuit, creatura tantum & factura est filius, necq; similis est patri secundū substantiam, necq; uerus est, necq; uera sapiētia eius est, necq; uerum naturaliter eius Verbum est, sed unus quidem creaturarum et facturarum est. Abusiue autem dicitur uerbum et sapiētia, factus & ipse existens in proprio dei Verbo, & in Dei sapientia, in qua

ECCLÉSIASTICÆ LIB. IX.

qua omnia, et ipsum fecit deus. Unde cōuertibilis est et mutabilis per naturam, sicut & uniuersa rationalia. Peregrinum enim & extraneū & remotum est Verbum paterna substantia, et inuisibilis filio pater. Non enim perfectē & integre nouit filius Patrem, nec enim perfectē uidere potest, nam nec suam substantiam nouit filius sicut est. Propter nos em̄ factus est, & nos per eum, tanq̄ per mysteriū crearet Deus, & nequaquam substitisset, nisi nos Deus facere uoluisset. Nō ergo naturaliter est dei filius, nec aliquam habet ad Deum proprietatem, quando non ipsum naturæ mutabilis existentē propter moderationem diligens est, & uirtutem non mutatum ad deterius

EPITOME HISTORIE

elegit, cum & si Paulus & Petrus
ad hoc pertuissent, nihil posset
eorum filiatione deferre. Hic ergo
Arrii blasphemus error ecclesiam
conturbat, quæstio latius inno-
scit, quā Alexander, Alexandri-
nus Episcopus persequens Arriū
zelo fidei innotescere facit. Sermo
peruenit usq; ad principem Con-
stantinum, tunc ille ex sententia
Sacerdotū apud urbem Niceam
conuocat Episcopale Concilium,
ibiq; trecentis decem & octo Epi-
scopis residētib; ceterisq; hono-
rabilibus psonis Philosophis ac
Dialecticis, & opinatissimis qui-
buscūq; Scholasticis, Arrium
adesse iuber, ac de eius pro-
positionibus & quæsti-
onibus iudicari.

Ex

ECCELESIASTICA. LIB. IX.

Ex utraque historia per-
mutatum. CAP. II

Tunc de fide ibidem subtiliter
differit, errorque Arii eodem
natur manifestis scripturarum di-
ctionibus, quia & deo filius natu-
raliter unigenitus est Verbum, vir-
tus, sapientia solius patris, et deus
verus, sicut Ioannes ait, splendor
glorie, & figura substantie patris.
Verum post diuturnum multumque
tractatum, placet omnibus Homou-
sion scribi debere, id est, eiusdem
cum patre substantie filium confi-
teri, deferitur ad Constantinum sacer-
dotalis concilii sententia, quam il-
le ut a deo prolatum ueneratur, et
contradicentibus comminatur exi-
lium. Exemplum autem sententie
uel Nicenae fidei est huiusmodi.

EPITOME HISTORIÆ

CAP. III.

Credimus in unum Deum pa-
trem omnipotentem omnium
uisibilem & inuisibilem, & in
unum dominum Iesum Christum,
filium Dei, natum ex patre, unige-
nitum, hoc est, ex substantia patris,
Deum ex Deo, lumen ex lumine,
Deum verum ex Deo uero, natum
non factum, omoulyon, hoc est
eiusdem cum patre substantie, per
quem omnia facta sunt, quæ in coe-
lo, & quæ in terris, qui propter
nos homines, et propter nostram
salutem de coelis descendit, & incar-
natus est, hoc est, factus. Passus
est, & resurrexit tertia die, & ascen-
dit in coelos, inde uenturus iudica-
re uiuos & mortuos. Dicentes au-
tem, erat aliquando, non erat an-
tequam

ECCELESIASTICE LIB. IX.

tequam nasceretur, uel non erat,
anteq̃ fieret. Aut quia ex non ex
tantibus factus est, aut ex alia sub
stantia, uel ex subsistentia, dicētes
etiam aut conuertibilem, aut mu
tabilem filiū Dei, hos anathemat
zat catholica ecclesia Apostolica.
Hanc uenerabilem fidem tricenti
decem & octo Episcopi amplexi
sunt, inter quos maior adhuc erat
numerus confessorum Christi &
martyrū. Nam & Iacobus quidā
Antiochiæ Migdoniæ, qui mor
tuos resuscitauit, uiuos curauit, &
alia multa operatus est miracula,
Paulus quoq; Neocæsariæ castri
positi iuxta Euphratem, qui ambas
manus habuerat ligatas, ignitoq;
ferro cōbustas, rabie Licinii, Pa
mitius quoq; Aegyptius ex eorū

EPITOME HISTORIÆ

numero quos Maximianus dextris oculis effossis, & sinistro pollice succiso, per metalla dānauerant aderantibi. Sed & Spiridion Cyprius Episcopus, ex eorum numero dicitur fuisse, uir unus ex ordine prophetarum, qui pastor ouium in Episcopatu permansit. Cuius hoc fertur factū in signe, & omnibus seculis admirandū. Filiam habuit, quę cum ei bene administrasset, uirgo defuncta est. Post obitū eius uenit quidam dicens, se ei depositum cōmendasse, rem gestam ignorauerat pater, p̄quisitū in tota domo quod poscebatur nusq̄ inuentum est. Persistebat ille qui cōmendauerat, & fletu & lachrymis p̄turgebat, cōminans etiam sibi mortem, nisi depositū reciperet.

Permotus

ECCLESIASTICÆ LIB. IX.

Per motus lachrymis eius senex
ad sepulchrum filie properat, atq;
illâ nomine clamat suo. Tunc il
la de sepulchro, quid uis ait pater.
Commendatum, inquit, illius ubi
posuisti. At illa locū designās, il
lic, ait, inuenies defossū. Regres
sus domum suam depositum, ubi
filia de sepulchro responderat re
pertum, tradit reposcenti. Sed &
multa eius referunt alia gesta. Hi
& huiusmodi reuerendissimi uiri
sederunt apud Niceam.
HAYMO. Vnde indubitanter
credimus, prædictam ibidem Syn
odum a Spiritu sancto quadam
diuinitus consideratione congre
gatâ fuisse, ut scilicet nobis poste
rioribus ac diurnis uel modernis
daretur intelligi, firmū esse ac con

EPITOME HISTORIÆ

tholicum quicquid ibi de myste-
rio fidei promulgatū est. Quod
quidē tam diuini, tamē spiritua-
les uiri locuti sunt, qui non erant
similes nobis indignis & peccato-
ribus, qui propter iniustitiā no-
stram in scripturis sanctis fallere
possumus et falli. Neq; em̄ potuit
Spiritus sanctus fallaciam profer-
re, per quos tanta & talia opera-
batur miracula. Igitur domino co-
operante, & sermonē confirman-
te eorum sequentibus signis, qui-
dam Episcopi etiam in ipsa syno-
do, & circa synodum, uirtutes ali-
quas & signa fecerunt, nam cum
ibi Philosophus quidam in arte
Dialectica insignis, obiectis quæ-
stionibus fidei nostre occurreret,
nec ab aliq; posset concludi, quidā
ex con-

ECCLESIASTICÆ LIB. IX.

ex confessoribus simplicissime naturæ uir, & nihil aliud sciens, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum paucis Philosopho insultanti concreditur, expositaq; simplicitate fidei quædam eum ineffabili pietate mox pmutat & efficit Christianum. Et tunc ostensum est Philosopho, quia regnum Dei non in sermone, sed in uirtute consistit. Ex Tripartita historia, actum Constantinopoli. CAP. III.

Sed & Alexander Constantino-
Politanus, uir admirandæ con-
uersationis, cum quidam Philoso-
phi causarentur aduersus Impera-
torem, q̄ nouam in republica in-
troduceret culturam, & ipsi Ale-
xandro opponere uellent de dog-
mate, in nomine Christi operatur

M

EPITOME HISTORIÆ

uirtutem, imperatq; maximo eo-
rū Philosopho tanta spiritus uir-
tute ne loquatur, ut una cum eius
sermone os illius penitus obstru-
ctum sit. Sed iam ad historiam re-
uertamur. Dictata Nicena fide, et
tam ab ipso Imperatore q̃ ab Epi-
scopis cōmunicata, Eusebius Ni-
comediz Præsul cū reliquis qua-
tuor Episcopis, magis fauētes Ar-
rio, nolunt subscribere uerbū cō-
substantialitatis, reprehēdentes,
dicētesq; cōsubstantialē esse, qd ex
aliquo est, aut ex partiōe, aut de-
cisione, aut plantatione. Explan-
tatione quidem sicut ex radice ger-
men, ex decisione uero, ut ex pa-
tre filius, ex partiōe autem, sicut
ex massa aurea anuli aurei, duo,
uel tres, sed secundū nullum horū

in M

inquiunt

ECCLESIASTICÆ LIB. IX:

nquint, est filius Dei consubsta-
tialis Patri, propterea ergo in fide
consubstantialitatis consentiendū
nō est. Hos igitur damnat uniuersa
salis synodus cum Imperatore, &
relegat exilio cum Arrio, & secta-
tionibus eius. Per idem tēpus crux
Domini ab Helena Constantini
matre religiosa femina reperit,
ubi quondam antiqui persecutor
res in loco sepulchri simulachrū
Veneris collocauerant. Vt si quis
ibi Christū uellet adorare, Vener-
tem potius adorare uideretur. In-
uenitur & ille titulus a Pilato con-
scriptus, sed & aliæ duæ Cruces.
Tribus igitur crucibus repertis,
Macharius eiusdē loci Episcopus,
defixis in terra genibus, eū Regi-
na Deum suppliciter deprecatur,
vniupni

EPITOME HISTORIÆ

ut que illarum crux ad Dominicā
gloriā fuerit innotescat. Tunc ad-
hibitis duabus semineci, cuiusdā
matrone corpori, nihil operatur,
adhibet tertiam, & mox exurgens
mulier, magnificat Deum. Perce-
pto itaq; euidenti iudicio, Regina
templum mirificū in eo loco, ubi
Crucem repererat, statuit clauos
quoq; quibus corpus Dominicū
fuerat affixum, portat ad filium.
Ex quibus ille frenos & galeam ap-
tat ad usum belli, adimplens Za-
chariæ prophetiam dicentis. Et
erint quod in freno est sanctū Do-
mino omnipotenti. Ligni uero sa-
lutaris partem defert filio, partem
sibi reponit.

Sozomenus in Tripartita
historia. CAP. V.

De

ECCLESIASTICÆ LIB. IX:

DE hoc ligno Sibylla dixit apud
Paganos. O ter beatum li-
gnum, in quo Deus affixus est.
Præterea prædicti Imperatoris ma-
ter Octogesimo ætatis suæ anno
decedit, multa filio pietatis mada-
ta derelinquens. Quæ mox ille post-
ponens, seductus a sorore sua Cō-
stantia, & multis precibus ab ea
interpellatus, Arrium de exilio re-
uocari iubet, & mitti ad Episco-
pos, qui tunc forte Hierosolymis
ad dedicationem ecclesiæ conuene-
rant, fidemq; eius probari. Tunc
ille fidem scripsit, quæ quidē sen-
sum nostrum, et uerba nostra con-
tinere professionem uideretur.

Socrates ex Tripartita

historia. CAP. VI.
Imperator autē adhuc de Arrio

M iii

EPITOME HISTORIÆ

experiri uolens, eū reuocat ad pa-
 latium. Quis percunctatus de fide
 Nicena fidei subscribit, & præstat
 iuramentum quodammodo ias-
 iurandum arte deludens, ferturq;
 scriptam lectam suam habuisse in
 charta, quā sub ala ferebat, unde
 uere iurare se credidit dices: se sic
 sapere sicut scripisset. Credens
 ergo Imperator, suscipi eum ab
 Alexandro Constantinopolitano
 Episcopo in communionem iubet.
 Quo reuente adhuc propter in-
 famiam, & suspicionem hæresis de-
 titante, iubet Constantinopolim
 synodum congregari. Ante uero
 unum Concilii diem cōstitutum,
 prosterbens se Alexander sub Al-
 tare, tota nocte clamat ad dominū
 dices: Iudica domine inter Eusebii
 mimas

ECCLESIASTICE. LIB. IX.

mimas & Arrii iura, quo ualde
supplicante præsumptionem Ar
rii & iuramentū mēdax, mox uin
dicta Dei persequitur. Etenim cū
in crastinum matutinum, ad eccle
siam properaret, Episcoporum &
populorum frequentia constipa
tus, humane necessitatis causa ad
secessum declinat, ibiq; cum sede
ret intestina eius atq; omnia uisce
ra in secessum cuniculorum deflu
xere. Tunc Eusebius Nicome
diæ cum cæteris Arrianis confun
ditur, nec propter causam Arria
num dogma confunditur, sed ad
tempus occultatur.

CAP. VII.

INterea Constantinus Impera
tor cum in Nicomedia degeret
languore grauatus, in extremis ba

EPITOME HISTORIÆ

ptifatur. Distulerat enim usq; ad
illud tempus in lordane, hoc pro
mereri desyderans. Qui cōdito te
stamēto, & tribus filiis heredibus
constitutis, primo scilicet Constā
tino in Hesperia, secundo uero sci
licet Constantino in Oriente, iu
niore scilicet Constante Cēsare or
dinato, & in partibus Occidentis
post Quinquagesimum quintū
ætatis suæ annū, uiuendi finem fa
cit, reuocato prius Magno Atha
nasio in Alexandria, propter per
secutionem Arrianorū exulante.
Igitur Christianissimo Imperato
re defuncto, Arrianum iterū dog
ma repullulat. Constantius Im
perator seductus ab hæreticis in
eundem errorem deuoluitur, &
Magnum Athanasium ueritatem
edocentē

ECCLESIASTICÆ LIB. IX.

edocentem, condemnat. In cuius
persecutione postmodum graui-
ter cōspirantibus hæreticis et mul-
ta crimina intendentibus, uniuersus
orbis coniurauit, & commoti
sunt Principes terræ, gentes, re-
gna, exercitus coierunt aduersus
eum. In cuius damnatione cum
apud Mediolanū congregati sub-
scribere cogerentur Episcopi, qui-
busdam eorū deceptis, Pictauien-
sis minime cōsentit Hilarius. Vnde
& cum quibusdam aliis Episco-
pis traditur exilio. Inde apud Ari-
minum synodus ab hæreticis con-
gregatur ibi, omniūque, quasi ig-
notum sermonem, & a scripturis
alienum a fidei expositione decer-
nunt, firmantes sibi sermonē neq̃
& dicentes, soli Christo oportere

EPITOME HISTORIÆ

credi, & nō pmouision cōfirmare.

CAP. VIII.

INterea Liberius Papa traditur
in exilium, et Foelix Diaconus e-
ius in loco eius subrogatur ab hæ-
reticis, Hierosolymis Cyrillus ma-
ximo in Episcopatu succedit, ali-
quando in fide uarians, aliquan-
do in communione.

PER idem tempus Constantius
Imperator uluēdi finem facit,
Iulianus uero succedit in regnū,
bono usus principio et malo fine.
Nam primo clericus & Philoso-
phus insignis, postmodū ad ido-
la conuertitur. Et primo quidem
pacificus relaxat Episcopos de exi-
liis, & benigne agit aduersus no-
stros. Deinde persequitur, & in-
fert supplicia. Hic in odium Chri-
sti Iudeis

ECCLESIASTICÆ LIB. IX.

Ati Iudæis permittit reparare tem-
plum Hierosolymis, qui ex omni
bus prouinciis collecti, noua tem-
pli fundamenta faciunt, quæ sub
ito terræmotu corruit diuinitus,
saxis ingentibus longe lateq; di-
spersis. Et ne hoc casu crederetur,
factum sequenti nocte in uestime-
tis cunctorum Crucis apparuit si-
gnū. Quo attoniti miraculo plu-
rimi Christo crediderūt. Hic etiā
Iulianus ad cumulū nequitiæ sum-
me contra Deum, in signe Christi
simulachrū, quod apud Cæsareā
mulier a sanguinis liberata proflu-
uio collocauerat, satis impudētē
deponit, suamq; eodē loco collo-
cat imaginem, quæ igne de coelo
cadente postmodū fulminata est,
caput cum cervice una in terra est

EPITOME HISTORIÆ

deiectum. Reliqua pars hæcenus
ad iudicium fulminis reservatur.
Tunc uero Pagani imaginē Chri
sti cōfregerunt, quam postmodū
Christiani recolligentes, recondi
derunt in ecclesiam.

Ex Concilio apud Ale
xandriam. CAP. IX.

Interea congregatis apud Ale
xandriam paucis numero con
fessoribus, licet fidei merito mul
tis, ad sedandas hereticorum pro
cellas tractatur, quibusdam eorū
ad rigorem ecclesię dicentibus, nō
debere eos recipi in sacerdotium,
qui se utuncq; contagione hære
tica maculauerūt, aliis uero ad eō
passionem promulgantibus, non
debere negari aditum ab iurato
errore perlidig redeuntibus. Ad
dicitur

ECCLESIASTICÆ LIB. IX.

ditur quoque in illo consilii Decreto, plenior de spiritu sancto disputatio, ut eiusdem substantiæ ac Deitatis, cuius pater & filius credere-
tur, nec quicquam prorsus in Trinitate aut creatum, aut inferius, posteriusve diceretur, sed de differentia substantiarum & subsistentiarum sermo eis per scripturas motus est, quas græci usias & ypostases uocant. Quidam dicebant substantiam & subsistentiam unum uideri, quia tres substantias non dicimus in Deo, nec tres subsistentias dicere debeamus. Alii uero quibus longe aliud substantia quam subsistentia uidebatur dicebant, quia substantia ipsa rei alicuius naturam rationemque qua constet, designet, subsistentia autem unius-

EPITOME HISTORIÆ

cuiusq; personæ, hoc ipsum quod
 extat & subsistit ostendat. **H**æresis Sabellii breuiter
 adnotata. **CAP. XIII.**
IDeoq; propter Sabellii hæresim
 confundentis personas et dicen-
 tis, quia idem Deus quando uult;
 Pater est, quando uult; filius est;
 quando uult; spiritus sanctus, tres
 substantias esse confitendas, qd
 quasi tres subsistentes personas sig-
 nare uiderentur; Ne suspicionem
 daremus tanq; illius fidei sectato-
 res, qui limitatē in nominibus
 tantū, & nō in rebus ac substan-
 tiis confitent. Sed de incarnatione
 domini cōprehensū est, quia cor-
 pus qd suscepit Dominus, nō
 sine sensu, neq; sine anima suscep-
 tisset. Quibus tamen moderatēq;
 compo-

ECCLESIASTICÆ. LIB. IX.

compositus, soluto Concilio Euse-
bii uir illustris, potens in uerbo
doctrinæ Orientem circuit, atq;
Italiam, & illius circumferens de-
creta singulas quasq; ecclesias, ad
sanitatē rectę fidei reuocat, idem
moliente Pictauiensi Episcopo,
Hilario uiro naturaliter erudito,
& commodissimo ad persuaden-
dum, cuius multa extant opuscula
& libri de fide nobiliter editi con-
tra uersutias hereticorum. Interea
Iulianus Imperator contra Perfas
pugnaturus litat Apollini, poscēs
responsa, nec suscipit. Percunctati
Dæmones de causa silentii, aiunt,
sepulchrum Babile martyris pro-
positum impedire. Tunc ille ue-
nire Galileos (hoc enim nomine mo-
stros solitus erat appellare) & au-
gmen-

EPITOME HISTORIÆ

ferre sepulchrum martyris iubet.
Cōueniuntq; nostri psallentes cū
exultatione illud Psalmistæ in au-
ribus prophani principis: Cōfun-
dantur om̃es, qui adorant sculpti-
lia, & qui confidūt in simulachris
suis. Vnde ille ad iracundiam pro-
motus, Christianos incarcerat &
infert martyria, comminatus ma-
iora tormenta post belli uictoriā.
Hoc eo cogitante, res uertitur in
contrarium, nam profectus qui-
dem est, sed redditus nullus fuit.
ibiq; incerto suorum aut hostiū
iaculo confoditur. Fertur autem
quia dum fuisset uulneratus, mox
sanguine suo compleuerit manū,
& in aerem proiecit dicens: Gali-
legenicisti, & in eo ipso cōfessus est
eum blasphemiam uictoriam.

Theode-

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

Theoderitus in Tri-
partita historia.

LIBER X. CAP. I.

Post Iulianum Iouinianus ab exercitu trahitur ad Imperii insignia, qui excusat se, sacrilegis non posse imperare, quia Christianus esset, nec acquiescit donec acclamat exercitus, & nos Christiani sumus. Hic persequitur hæreticos, & honorat ecclesiam. Athanasium requirit, & ab ipso suscipit formam fidei, & ecclesiarum disponendarum modum, sed hæc tam læta principia orta mors immatura mox corripit. Post hunc Valentinianus cum fratre Valente suscipit Imperium, expulsus quondam militia a Iuliano pro fide nostra &

EPITOME HISTORIÆ

sibi quidem tunc Occidētales de-
legit partes, fratri autem Orienta-
les reliquit. Valentinianus ergo
in fide & religiōe Romanam rem
publicā administrat, sed Valens
fauendo hæreticis, abiit in uiam
patrū suorū. Orthodoxos quosq;
persequitur, tormentis excruciat,
damnat exilio, sed hoc post Atha-
nasii obitum. Nam illo superstite
uelut diuina quadam uirtute pro-
hibetur.

Athanasius Alexandrinus
Episcopus, Quadragesimo
& sexto Sacerdotii sui anno
moritur. CAP. II.

Igitur functo in pace Athanasio
post multos agones, & Petro in
loco eius substituto (quem & ipse
sciscitatus de successore elegerat)
fauore

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

fauore Principis concitati aduersum nostros Arriani insurgūt uementius. Tūc Lucius Arriane pestis Episcopus, fugato Petro supra persecutiones gentiliū uastat ecclesiā, uastat & heremum, & bellum quiescētibus indicit. Itaq; tria milia & eo amplius uiros per totā heremum solitaria habitatione dispersos armata manu oppugnare aggreditur. Patresq; monachorū Aegypti Macharium, Isidorum, aliumq; Machariū, Heraclidē, & Paulū, discipulos Anthonii tradidit exilio. Qui uitæ merito insignes & uirtutibus admirabiles habebantur, pro breuitate proposita cetera omittens. Vnum Macharii insigne refero miraculum. Cecus quidā ad cellam Macharii cū

EPITOME HISTORIÆ

non reperisset eum domi moestus
 primo, sed mox fidei ardore cale-
 scens, applicate me, inquit, ad illā
 partem parietis, ubi cubare solet
 senior, & admotus parumq; luti
 aridi, quo paries oblitus erat pal-
 mæ suæ superponens, & de aqua
 putei, ex quo ipse bibebat, resolu-
 uēs oculos suos, perunxit, & mox
 uisum recepit. Sed & idē Macha-
 rius, catulos Leeng cæcos, a matre
 sibi obiectos, cum pro eisdem be-
 stia supplicare uideretur, liberat
 a cæcitate, donaturq; a bestia plu-
 ribus pellibus laniatis pro mune-
 re, ore suo enectis, & ante cellam
 eius depositis. Sed his tantis uir-
 tutum mirabilibus non desert Lu-
 tius Arrianus, quinimo iubet ip-
 sos predictos patres clam raptos,
 in igni

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

in ignitam Aegypti insulā depor-
tari, ubi & multa operantur mira-
cula, & conuertunt incredulos.
Quod expauescens Lutius, uer-
tus populū propter iustos tumul-
tuantem, reuocate eos, & ad here-
mum remittit. Verum dum hoc
Lutius agit in Aegypto, Valēs ar-
rianorū Imperator per alia loca,
non minus aduersus nostros insa-
niuit, maxime apud Edissam, Me-
sopotamiæ urbem, Thomæ apo-
stoli reliquiis decoratam, ubi de
Ecclesia catholicis eiectis, nec in
campo permittit habere conuen-
tum. Tunc uelut aurum in forna-
ce probatum, in persecutione ful-
get ecclesia, unde nō in uerbis tan-
tum, sed in carceribus & exiliis
uinculisq; fides approbatur.

EPITOME HISTORIÆ

Interea cum apud Alexandria
nebulosus quidam Doctor Luti
us obtenebraret populos, uelut
lampadem quandam diuinæ lu-
cis Dydimū Dominus accendit,
hica pueritia luminibus orbatuſ,
nec ideo minus literis ſe applicans
mirū dictū in tantam ſcripturarū
eruditionē diuino peruenit mira-
culo, ut Scholæ eccleſiaſticae illius
temporis maximus doctor exiſte-
ret. Hunc beatus Anthonius cū
fidei Athanaſii teſtimonium latu-
rus aduerſum Arrianos de The-
baide deſcēdiſſet, magnificis cōſo-
latus eſt uerbis. Nihil te, inquit,
offendat Dydime, qđ carnalibus
oculis uideris orbatuſ, deſunt ti-
bi oculi, quos mures et muſcæ et la-
certę habent, ſed letare, quia habes
oculos

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

oculos quos angeli habent, quibus Deus uidetur, per quos tibi magnū scientiæ lumen accendit.

De Illustribus uiris Basilio

& Gregorio. CAP. III.

EA tempestate Basilius & Gregorius Cappadocię instar duorum coeli luminarium refulgent, ambo nobiles, ambo Athenis sufficientissime eruditi, qui remotis denique secularium Græcorum libris Monasterium expetunt, soli diuinę scripturę attendentes. Basilius contēplationi monasticę inheret contemptu seculi humilior. Gregorius ecclesiasticę actioni in predicatione liberior. Basilius itaque Cæsareę Cappadocię fit Episcopus qui cum a Valente in exilium congeretur, & staret ad tribunal, pre-

N iiii

EPITOME HISTORIÆ

fecto minitanti fertur eleganter re-
spondisse. Utinam, inquit, dignū
haberem aliquod munus quod ei
offerrem qui Basilium maturius
de nodo huius follis absolueret.
Cumq; daretur ei spatium delibe-
randi, ego, ait, in crastino tempo-
re ero qui hodie, tu te utinam nō
mutes. Et illa quidem nocte cum
uxor Imperatoris uehemēter cru-
ciaretur, & filius eius unicus diui-
na extingueretur ultione. Roga-
tur Basilius, & detinetur ad inter-
cessionem, qui paulo ante expelle-
batur ad pœnam. Itaq; omnibus
catholicis expulsis a Valēte, solus
usq; ad uitæ exitum inteme-
rato communionis sa-
cramēto in ecclesia
perdurat.

Gregorius

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

Gregorius Nazanzenus Cō
stantinopolin translatus est,

CAP. III.

Gregorius apud Nazanzi op
pidum in locum patris Episco
pi subrogat, famosissimus in do
ctrina & hæreticorū ualidissimus
oppugnator. Vnde & Constanti
nopolin ad docendā ecclesiā trans
fertur. Per idem tēpus functo Li
berio Romano pontifice, Dama
sus succedit in Apostolatum, con
tra quē Vrsinus schismaticus pre
sumit Apostolicam sedem defen
dentibus alterutris, et bella mouē
tibus, adeo ut humano sanguine
implerentur orationum loca. Sed
adeo assertor innocētiæ deus Da
maso prudenti & innocenti uiro.
Sed apud Mediolanum defuncto

EPITOME HISTORIÆ

Auxenio Episcopo hereticorum,
Ambrosius uir primo Cōsularis,
subito populi clamore Episcopus
eligitur, adhuc tamen catechumi-
nus, sed mox ante ordinationem
suam baptisatur.

Valentinianus regnat de-
cem annis. CAP. V.

Interea Valentinianus Impera-
tor diem obiit, filiis suis Gratia-
no & Valentiniano relinquēs im-
perium, sed & Valens frater eius
Gotthis insurgentibus, fugiens e
bello, flammis exustus est.

De Gratiano illustri Impe-
ratore. CAP. VI.

igitur Gratianus cum fratre ad
Imodum paruulo post Valentē
quoq; Orientis suscipit Imperiū.
Hic pius fuit ac religiosus, armis
strenuus

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

strenuus, uelox in corpore, ingenio bonus, & plus uerecundus, q̄ Reipublicæ intererat. Vnde & ad curam, & administrationem rerū Theodosium acuit, uirū utilem, & armis maturum, Oriētis ei procuratione permissa. Qui Gratianus postquam multa religiose & fortiter gessit, & a Maximo Britānorum tyranno peremptus est, post se in occidentis partibus relinquit Valentinianum. Cuius interim mater Iustina Arriana persequitur ecclesiam, comminans sacerdotibus exilia, nisi Arrianensia suscipiant decreta. Sed & Ambrosium turrim aduersus hæreticos ualidissimam multa oppugnatione fatigat, quem & persuaso filio parat exilio condemnare, sed a

EPITOME HISTORIÆ

populis incredibiliter amantibus
Ambrosiū impeditur. Qui Am-
brosius aduersus Reginam non se
manu defensatactelis, sed ieiuniis
& obsecrationibus indefinēter in-
sistit, donec uindice deo tyranno
maximo perurgente uersa in fu-
gam, cum filio exilium sortitur.

De Theodosio pio ac reli-
gioso Imperatore. Ca. VII.

Interea Theodosius beneficio-
rum Gratiani memor ad uindi-
ctam eius, totis uiribus Orientis
insurgens, sanguinem iustum ul-
ciscitur, regnum recuperat, fidem
catholicam restituit, quam Iusti-
na uiolauerat, & inde ad Orientē
regressus, sicut ab exordio regni
præcipitatis penitus idolis, pullis
hereticis congregatis catholicis in
fide

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

fide & religione & munificentia
perseuerat. Hic piam constituit le
gem, ut sententiæ principum super
animaduersione prolata in diem
Tricesimum, ab executoribus dif
ferentur, quo locus misericordiæ
uel si res tulisset poenitentiae non
periret. **CAP. VIII.**

SVbeodem tempore apud Lao
diceam Apollinaris episcopus
uir sane in cæteris instructus hæ
resim generat ex contentione asse
rens solum corpus, non etiam ani
mam a Domino in dispensatione
susceptum, & pro supplemento il
lius rationabilis partis, ipsum dei
Verbū fuisse perhibebat, hinc de
scendūt Apollinaristæ & heretici,
proprias habentes sectas & dog
mata. Tunc Conciliū Romæ con

EPITOME HISTORIÆ

gregatur a Damaso, & Petro Alexandrino, & damnantur Apollinariste, data hac Decretali sententia, ut si quis filium Dei humanitatis uel deitatis diceret, minus aliquid habuisse, ab ecclesia fieret alienus. Sed et Constantinopoli sub trecentis quinquaginta patribus, Synodus celebratur, in qua omnes hæretici condemnantur. Tunc Martinus Turonicorum Gallie ciuitatis Episcopus, multis miraculorum signis effulget. Tunc Hieronymus presbyter in Bethleem, immo toto orbe clarus habetur, de quo non sine magna admiratione suscipio, quare in hac historica narratione a Rufino pretermisus est insigniri, maxime cum cæteros illustres uiros & cõtemporaneos suos nobilita-

ECCLESIASTICÆ LIB. X.

bilitauerit eloquio, qui uel impares ei fuerunt scientia, uel si pares aut superiores, certe omnimodominus utiles Ecclesiis. Fortassis egit hoc Rufinus industria, ne uideretur iniuriā illi libello facere, quem idem beatus Hieronymus scribit de uiris illustribus, ubi & de se ipso facit in ultimis mentionem. Dicitur etiam, quod inimicitias inter se aliquando habuerunt, & si fas est dici de tam sanctis & prudentibus uiris obliquis se respexisse uultibus, et sermonibus notare. Vnde forsitan a beato Hieronymo nunc sermonem historicum obliquauit, siue autem propter hoc, siue propter illud omiserit, nescio, Deus scit, unum scio, quia prætermittendus non erat.

EPITOME HISTORIÆ

Vnde nunc idoneum duxi uicem
 supplere Rufini, & tantum hunc
 uirū inserere narrationi, ut quasi
 quodam cornu aureo mutilata hi-
 storia huius insertione reformet.
 Itaque ea quæ sparsim de eo dictata
 repperi, suffragantibus eius meri-
 tis in unum colligere breuiter di-
 spono. Sed iam ad historiam re-
 uertamur. Interea Theodosius pi-
 us Imperator communem se pre-
 bens sacerdotibus Dei, extinctis
 iam hereticis, in pace & quiete ma-
 gna regit ecclesias. Tunc idola pe-
 nitus destruuntur, templa genti-
 liū subuertuntur. Tunc apud Ale-
 xandriam ingens templum Sera-
 pis deiicitur, in quo tam uastum
 erat ipsius Serapis simulachrum,
 ut dextera unum parietem, alterū

ECCLESIASTICÆ. LIB. X.

leua perfringeret. Quod mon-
strum ex omni genere metallorū
signorumq; compositum fereba-
tur. Hoc idolum dicebant statutis
diebus salutari a Sole, quoniā ar-
te erat compositum, ut per fene-
stram exiguam radius Solis dire-
ctus, os & labia eius populo inspe-
ctante illustraret. Sed & in eodem
templo signum Solis ex subtilissi-
mo ferro fabricatum, Magnete la-
pide desuper laquearibus infixō,
ipsumq; trahentibus mouebatur
deorsum, & tanquam ad salutan-
dum Seraphim altius eleuabatur.
Sed cū ad subuertendū hoc simu-
lachrum nostri insurgerent, pau-
lulum territi retardantur, gentili-
bus pro certo asserentibus, quod
si humana manus illud tetigisset,

EPITOME HISTORIÆ

terra dehiscens ilico solueretur in
 chaos, coelūq; rueret in præceps,
 tum ecce unus ex militibus fide cō
 calefcens, correptā bipennem ma
 xillę ueteratoris illidit, nec coelum
 tamen ruit, nec terra distenditur.
 Exinde aliis adiuuātibus ad ceden
 dum, senex ueternosus distrahit,
 & in cōspectu clericorū Alexādrig
 exurit. Hic Serapis finis fuit, quē
 alii Iouem putant, alii uirtutē Nili
 flumis, alii regē Aegypti Apim,
 alii in honorem nostri Ioseph for
 matum asserunt esse simulachrū,
 ob diuisionem frumenti, qua sub
 uenit Aegypto. Sed & in templo
 Saturni cum simulachrum deifici
 tur, tyranni, eiusdem Fani sacer
 dotis fraus comperta est, qui tanq̃
 ex responso numinis, sue libidini
 placentes

ECCLESIASTICÆ LIB. X:

placentes foeminas dicens dignas
 esse Saturno deo, & eius uocatione,
 faciensq; in templo pernoctare,
 clausis ianuis, & traditis clauibus,
 cum uideretur discedere, per
 subterraneos aditus simulachrum
 ingrediebatur a tergo exesum, &
 parieti diligenter annexū, & mox
 supplicantem & intentam mulie-
 rem, quasi uoce Saturni aduoca-
 bat, sed & alie multæ Paganorum
 fraudes tunc deteguntur. Itaq; de-
 iecto apud Alexandria ipso capi-
 te idololatriæ, reliqua idola con-
 culcantur, & ueri Dei construun-
 tur ecclesiæ. Interea Valētinianus
 in occidujs partibus, laqueo uitæ
 finiuit, dolo, ut dicit, ducis sui Ar-
 bogasti, post quem Eugenius ty-
 rannus Italiam occupat. Theodo-

EPITOME HISTORIÆ

sius inflammatur ad ultionem, &
 consulto Ioanne Anachorita mo-
 nacho, qui prophetico spiritu pol-
 lebat, Eugenium exuperat tyran-
 num, tam armis confusus, q̄ iei-
 uniis & orationibus. Tunc de ini-
 micis ad Orientē reuertitur, ibiq̄
 Archadium filium Augustū cre-
 at. Honorium quoq̄ factū Impe-
 ratorem Occiduis partibus dele-
 gat. Ipse uero iam subiugatis ho-
 stibus, iam eliminatis Idolis, iam
 sedata ecclesia post decem & septē
 annos Romani imperii migrat ad
 Dominum, cum piissimis princi-
 bus percepturus premia merito-
 rum. Hic Rufinus ecclesiasticæ hi-
 storix finem facit, & nos quoq̄
 finitis persecutionibus, heresibus
 consopitis, fundata et extructa ec-
 clesia

ECCLESIASTICÆ. LIB. X.
clesia, quia post enumerationem
tantorum martyrum, confessorū,
doctorum siue Patrū, nihil dig-
nius restat uel illustrius.

Hic cum eo suscepti
operis compen-
dium termi-
nemus.

INDEX LIBRI

Capita libri Primi.

Primo de tēpore natiuitatis Chri-
sti secundum carnem, & de He-
rode alienigena. Cap. i.

Qualiter ad Regnum peruenierit
Herodes. Cap. ii.

De facinorosis actibus Hero-
dis. Cap. iii.

O iii

INDEX

- De crudelitate Herodis in in-
fantes Cap. iiii.
- Quomodo genealogiam Iudae-
rum deleuit. Cap. v.
- De uindicta Dei in Hero-
dem. Cap. vi.
- De execrabili nequicia eius in
morte perpetrata. Cap. vii.
- Quod tres filios occidit, & seip-
sum interfecit. Cap. viii.
- De Archelao filio Herodis. ix.
- De Herode filio Herodis Cap. x.
- Cur Ioannem baptistam inter-
fecit. Cap. xi.
- De Domino Salvatore no-
stro. Cap. xii.
- Testimonium Ioseph de
Christo. Cap. xiii.
- De discipulis Christi. Ca. xiiii.
- Liber II.

LIBRI.

LIBER II.

De electione Matthiæ Apostoli,
& septem Diaconorū. Cap. i.

De Iacobo Episcopo Hierosoly-
mitano primo. Cap. ii.

Quare Iacobus sit frater Domini
dictus. Cap. iii.

De Tatthgo misso ad Edissam, &
de Epistolis missis ab Abgaro
Rege ad Christū, & a Christo
ad Regem Abgarum. Cap. iiii

De facie Domini lineo panno im-
pressa. Cap. v.

Dispersio discipulorum Do-
mini. Cap. vi.

Actus Philippi Dia-
coni. Cap. vii.

Vocatio Pauli Apostoli. Ca. viii

O iiii

INDEX

Suggestio Pilati ad Ti- berium.	Cap. ix.
Tiberius de Christo complaca- tur per Pilatum.	Cap. x.
De impositione prima Christia- ni nominis.	Cap. xi.
Quomodo Iudæis multa mala ac- ciderunt.	Cap. xii.
Actū tempore Tiberii.	Ca. xiii
De morte Pilati.	Cap. xiiii.
De fame dira prophe- tata.	Cap. xv.
De Herode Agrippa seu minore.	Cap. xvi.
De martyrio Iacobi fratris Ioannis.	Cap. xvii.
De uindicta Dei in Hero- dem.	Cap. xviii.
De morte Herodis.	Cap. xix.
De Symone	

LIBRI.

De Symone Mago. Cap. xx.

Aduentus Petri in urbe Ro-

mana.

Cap. xxi.

Cōuersio Philonis. Cap. xxii.

De Euāgelio Marci. Cap. xxiii.

Quæ Iudæis acciderunt

mala.

Cap. xxiiii.

Mors Claudii Impera-

toris.

Cap. xxv.

De martyrio Iacobi fratris

Domini.

Cap. xxvi.

De crudelitate Nero-

nis.

Cap. xxvii.

De martyrio Apostolorum Pe-

tri & Pauli.

Cap. xxviii.

LIBER III.

Diuisio Apostolorum per pro-

uincias.

Cap. i.

○ v

INDEX

Quibus locis dispersi sunt.	cap. ii.
De Epistola Pauli ad He-	
breos.	cap. iii.
De sancto Luca.	cap. iiii.
Mors Neronis Galbæ & Otho-	
nis Imperatorum.	cap. v.
Subuersio Hierusalem a Tito &	
Vespasiano.	cap. vi.
De Maria, quæ filium suum co-	
medit assatum.	cap. vii.
De tempore subuersionis Hieru-	
salem.	cap. viii.
Nouum portentum de uitula	
enixa agnum.	cap. ix.
Electio Symonis filii Cleophæ in	
Episcopum Hierosolymi-	
tanum	cap. x.
Commendatio Titi.	cap. xi.
De mor-	

LIBRI

De morte Titi, De Domitiano
persecutore, & de Lino, Cleto
& Clemente. cap. xii.

Persecutio Christianorum per
Domitianum. cap. xiii.

De morte Domitiani, & reuoca-
tione Ioannis Euange-
listæ. cap. xiiii.

De Clemente Romano, Symone
Hierosolymitanorum Episco-
pis, & specialiter de Ioāne Euā-
gelista, et eius Euāgelio. cap. xv.

De Meneandro Mago hære-
tico. cap. xvi.

De Hebionitis hereticis. cap. xvii.

De heresi Cherinti. cap. xviii.

De heresi Nicolaitarum. cap. xix.

Item de Nicolao heretico. cap. xx.

De eodem. cap. xxi.

INDEX

LIBER III.

- Qualiter post obitum Aposto-
lorum intrauit heresis in Euan-
gelium Dei. Cap. i.
Persecutio Traiani Imp erato-
ris. Cap. ii.
De martyrio Symonis Episcopi
Hierosolymitani. Cap. iii.
De Ignatio forti athleta. Ca. iiii
De eodem. Cap. v.
De successore Ignatii. Cap. vi.
De egregiis Prælatiſ Eccle-
siæ. Cap. vii.
De morte Ebaristi & successio-
ne Alexandri Romani Pon-
tificis. cap. viii.
Quomodo Iudei sternuntur digna-
cedes sub Traiano. cap. ix.
De morte.

LIBRI

De morte Traiani	cap. x.
Regnum Adriani	cap. xi.
De Martyrio Alexandri	
Papæ.	cap. xii.
De eodem.	cap. xiii.
Vltimum excidium Iudæo-	
rum.	cap. xiiii.
De Iudæis Episcopis Hierosoly-	
morum.	cap. xv.
De Basilide & Saturnino <u>heremi-</u>	
<u>tarum.</u>	cap. xvi.
Blasphemia Saturni & Carpo-	
cratis	cap. xvii.
De morte Adriani, & imperio	
Antonini.	cap. xviii.
De Policarpo insigni mar-	
tyre.	cap. xix.
Passio Policarpi, discipuli Ioan-	
nise euangelistæ.	cap. xx.

Heresiarchy

INDEX

- De Iustino doctore & marty. xxi
De Egesippo, Dionysio, & Hieronymo. cap. xxii.
De hæresi Eucriticarū. cap. xxiii.

LIBER V.

- De durissima persecutione Christianorum. cap. i.
Epistola Lugdunensium. cap. ii.
Item ex Epistola Lugdunensi magna humilitas martyrum. cap. iii.
De renæo Illustri. cap. iiii.
De Lxx. Interpretibus cap. v.
De eodem. cap. vi.
De miraculo in exercitu Christianorum. cap. vii.
De diuersis hæresibus diuersorum hereticorum cap. viii.
Questio

LIBR I.

Questio oborta de die Pasche. ix.

Allegatio Asianorum de tempo-
re Paschæ. cap. x.

Ratio authorum libri super eo-
dem. cap. xi.

LIBER VI.

De morte Cōmodi, & de Regno
Seueri Imperatoris, sub qui-
bus Illustres uiri martyrizati
sunt. cap. i.

De Origene. cap. ii.

De eius uita. cap. iii.

De Alexandro Episcopo Hiero-
solymorum. cap. iiii.

De Zepherio, Calisto, &c. Ro-
manis Pontificibus. cap. v.

De Epistolis fecundis Patrum,

INDEX

- repositis in Bibliotheca & Hip
polyto Episcopo. cap. vi.
De persecutiōe Maximini cæsaris
aduersus Christianos. cap. vii
De morte Maximini cæsaris, &
successione Gordiani. cap. viii
De Pontiano & Fabino Romanis
pontificibus. cap. ix.
De Africano scriptore. cap. x.
De Philippo primo Imperatore
Christiano. cap. xi.
De persecutione Christianorum
per Decium Imperatorem, &
de Anthonio monacho. ca. xii.
De Nouato præbytero hære-
tico. cap. xviii.

LIBER VII.

Concilium sacerdotale in Roma,
pro

LIBRI.

- propter hæresim Nouatianorū. i.
Persecutio Christianorū per Gal
lum cum Volusiano filio Im
peratoris. Cap. ii.
De sententia Stephani Papæ, de
non rebaptisandis hære
ticis. cap. iii.
De heresi Sabelliana cap. iiii.
Mors Galli Imperatoris. cap. v.
Persecutio Christianorum per
Valerianum. cap. vi.
De Paulo Samacensi hære
tico. cap. vii.
Metaphrasis Gregorii martyris
& Episcopi Neocæsariæ si
des. cap. viii.
De obitu Dionysii Episcopi Ale
xandriæ, & successu Ma
ximi. cap. ix.
P

INDEX

De Epistola Concilii Antiochiæ
super hæresim Pauli Samo-
zateni. cap. x.

De persecutione & morte Aure-
liani Imperatoris. cap. xi.

De Probo Gaio cum filiis & Dio-
cletiano Imperatore. cap. xii.

De hæresi Manicheorum. ca. xiii

De morte Foelicis & Eutichiani
successione Marcelli cap. xiiii.

LIBER VIII.

Persecutio Diocletiani in Chri-
stianos. cap. i.

Regnum Constantini & Maxi-
mini. cap. ii.

De morte Maximini & persecuti-
one Maximini eius college. ca. iii.

De Con

LIBRI.

De Cōstantino Imperatore. iiii.

LIBER IX.

De Arrio, & eius hæresi Arriana
dicta. Cap. i.

Condemnatio errorum Arrii, &
de homouision. cap. ii.

Nicena fides. cap. iii.

Inuentio sanctę Crucis. cap. iiii.

Reuocatio Arrii. cap. v.

De opprobriosa morte
Arrii. cap. vi.

De baptismo Cōstantini Impera
toris & eius morte &c. cap. vii

Liberius papa traditur in
exilium. cap. viii.

De Iustino Apostata. cap. ix.

Concilium Alexandrinum de spi
P ii

INDEX

ritu Sancto. cap. x.
Hæresis Sabellii cap. xi.

LIBER X.

De Ioviniano Imperatore, & de
persecutione Valentis. cap. i.
Persecutio Christianorum ab Ar
riano facta. cap. ii.
De Illustribus Basilio & Gre
gorio. cap. iii.
De Gregorio Nazanzeno et Am
brosio Doctore. cap. iiii.
Mors Valentis. cap. v.
De Gratiano illustri Imperatore,
& Iustina Imperatrice hæreti
ca Arriana cap. vi.
De Theodosio Pio Impera
tore. cap. vii.
Hæresis

LIBRI.

Hæresis Apollinaris de Marti-
no, Hieronymo, & extinctio-
ne hæretice prauitatis. ca. viii.

Haganoæ per Ioannem Secerium.

Anno M. D. XXXI.

Mense Ianuario.

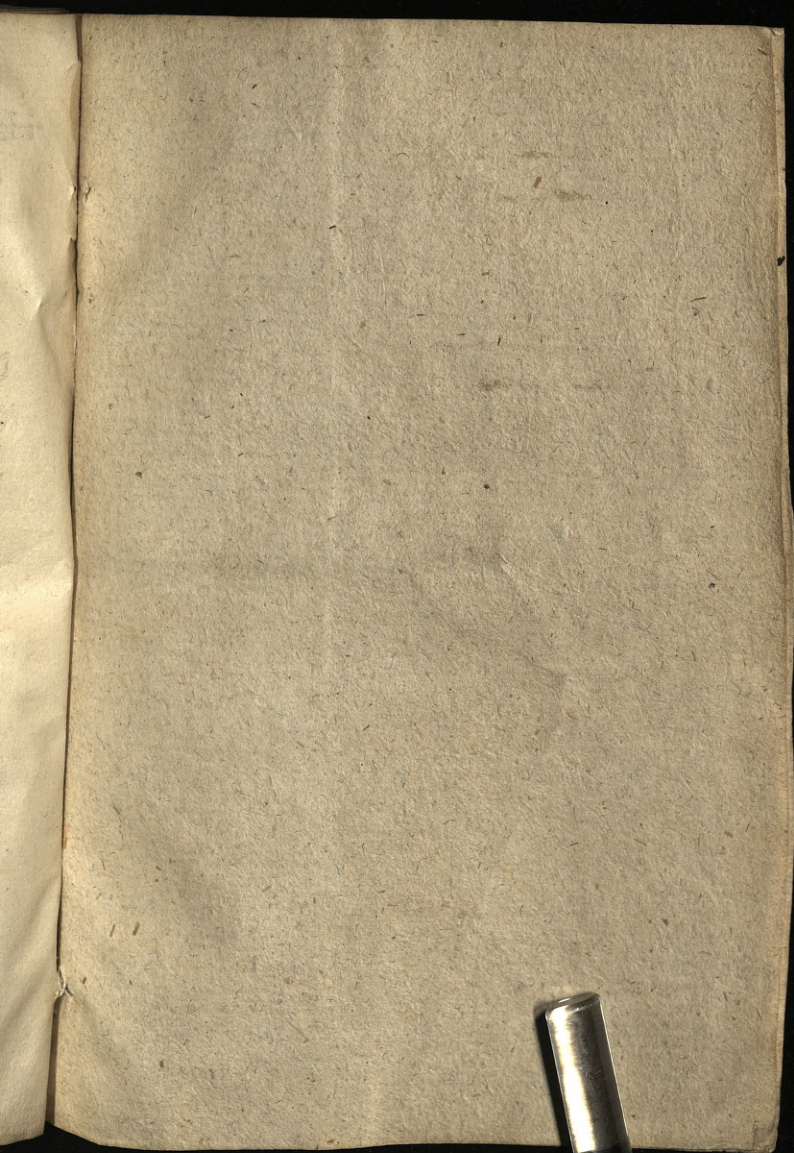

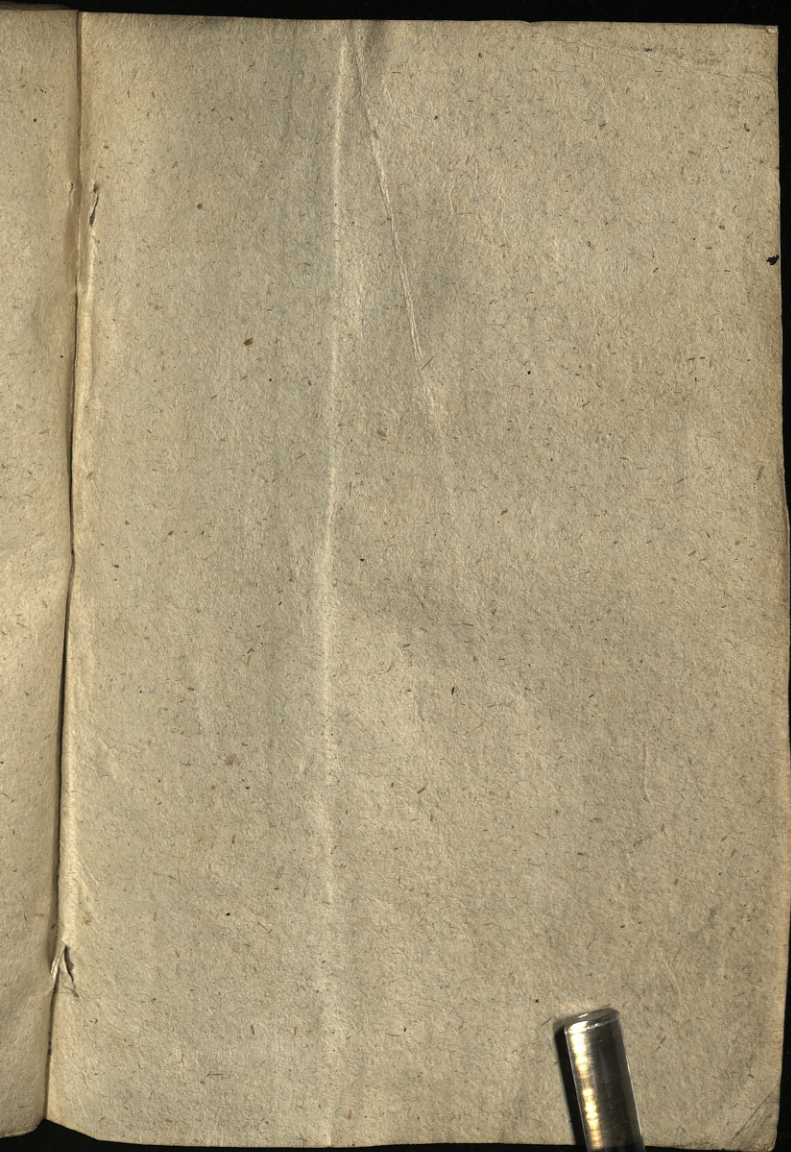
Handwritten text, likely a title or header, appearing upside down or mirrored.

Handwritten text, likely a date or reference, appearing upside down or mirrored.

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

13989

Haunant
Epitem
Hist: Eccl

1531

1812